

WÓJT GMINY CZARNY DUNAJEC

**ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZARNY DUNAJEC**

- USTALENIA STUDIUM -

Załącznik Nr 1

do uchwały Nr IX/75/2003
Rady Gminy w Czarnym Dunajcu
z dnia 10 lipca 2003 r.

Czarny Dunajec, 2003 r.

Organ sporządzający studium:

Zarząd Gminy Czarny Dunajec (1999-2000)
Wójt Gminy Czarny Dunajec (zmiana studium - 2003)
ul. Piłsudskiego 2, 34-470 Czarny Dunajec

Jednostka opracowująca projekt studium i projekt zmiany studium:

Pracownia Projektowa Architektury i Urbanistyki – Jacek Banduła
siedziba: 31-610 Kraków, os. Tysiąclecia 51/16
pracownia: 30-081 Kraków, ul. Królewska 69/38
tel./fax (012) 636-73-78, 0-609 652-466

Zespół projektowy studium:

Główny projektant studium:	mgr inż. arch. Jacek Banduła
Demografia:	mgr Andrzej Brzozowski
Zagadnienia społeczno-gospodarcze:	dr inż. Tadeusz Krawczyk
	mgr inż. Elżbieta Michalak – Rybak
	mgr Tadeusz Węglowski
Zagadnienia ochrony środowiska	mgr Marek Bzowski
	mgr inż. Andrzej Sułkowski
Rolnictwo i leśnictwo:	mgr Dorota Ciołczyk
	mgr Mieczysław Langer
Gospodarka wodno-ściekowa:	mgr inż. Andrzej Gorczyński
Gazownictwo:	mgr inż. Maria Hałka
	Marian Kula
Energetyka, telekomunikacja, ciepłownictwo:	mgr inż. Janusz Bardel
Komunikacja:	mgr inż. Jerzy Reiser
Zagadnienia formalno-prawne	mgr Jan Pach
Współpraca autorska, grafika komputerowa:	mgr inż. arch. Dariusz Nawałka
	techn. Piotr Mikulaścik
	techn. Mariusz Kamiński

Zespół projektowy zmiany studium:

Główny projektant:	mgr inż. arch. Jacek Banduła członek Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Katowicach, wpis nr KT-056/02; uprawnienia urbanistyczne nr RP-upr. 5/93
Współpraca projektowa, grafika komputerowa:	mgr inż. arch. Dariusz Nawałka techn. Mariusz Kamiński

SPIS TREŚCI:

WPROWADZENIE	3
I. GŁÓWNE CZYNNIKI WARUNKUJĄCE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY	4
1. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE	4
1.1. Uwarunkowania demograficzne.....	4
1.2. Warunki mieszkaniowe.....	5
1.3. Usługi publiczne.....	5
1.3.1. Służba zdrowia i opieka społeczna	5
1.3.2. Oświata.....	5
1.3.3. Sport, rekreacja.....	7
1.3.4. Administracja i bezpieczeństwo publiczne	7
1.4. Potencjał gospodarczy	8
1.4.1. Zasoby pracy	8
1.4.2. Charakterystyka podmiotów gospodarczych działających na obszarze gminy	8
1.5. Gospodarka rolna i leśna.....	9
2. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE, KULTUROWE I PRZESTRZENNE	9
2.1. Zasoby środowiskowe.....	9
2.2. Zagrożenia środowiskowe.....	10
2.3. Ochrona środowiska przyrodniczego.....	12
2.4. Warunki rozwoju turystyki i rekreacji.....	15
2.5. Uwarunkowania kulturowe	16
2.6. Uwarunkowania planistyczne.....	17
2.6.1. Obowiązujące na terenie gminy akty prawne w zakresie gospodarki przestrzennej:	17
2.6.2. Miejsce gminy w programach regionalnych i ponadregionalnych:	18
3. UWARUNKOWANIA W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I KOMUNIKACJI	19
3.1. Zaopatrzenie w wodę.....	19
3.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	19
3.3. Gazownictwo	19
3.4. Elektroenergetyka	20
3.5. Komunikacja	20
3.6. Gospodarka odpadami	22
II. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ORAZ ZALECENIA W ZAKRESIE POLITYKI PRZESTRZENNEJ I GOSPODARCZEJ GMINY	24
1. KIERUNKI ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	24
1.1. Rozwój demograficzny.....	24
1.2. Mieszkalnictwo.....	25
1.3. Usługi publiczne.....	25
1.4. Rozwój gospodarczy gminy.....	26
1.5. Turystyka i rekreacja.....	26
1.6. Gospodarka rolna i leśna.....	27
2. KIERUNKI POLITYKI GMINY W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ ORAZ OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO.....	28
2.1. Określenie predyspozycji funkcjonalno-przestrzennych obszarów – zasady, kryteria oceny.....	28
2.2. Kierunki zagospodarowania obszarów o określonych predyspozycjach rozwoju.....	29
2.2.1. Obszary inwestycyjne przewidywane dla rozwoju struktury osadniczej oraz funkcji gospodarczych i turystycznych gminy	29
2.2.2. Obszary otwarte związane z gospodarką rolną i leśną oraz tereny o znaczeniu ekologicznym	31
2.2.3. Tereny, strefy, obiekty o szczególnych predyspozycjach i warunkach zagospodarowania	34
2.3. Ochrona dóbr kultury.....	35
3. KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I KOMUNIKACJI	36
3.1. Zaopatrzenie w wodę.....	36
3.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	36
3.3. Gazownictwo	37
3.4. Elektroenergetyka	38
3.5. Ciepłownictwo.....	38
3.6. Komunikacja	39
3.7. Gospodarka odpadami	40

WPROWADZENIE

Opracowanie niniejsze, stanowiące Załącznik Nr 1 do uchwały Nr IX/75/2003 Rady Gminy w Czarnym Dunajcu z dnia 10 lipca 2003 r., zawiera ustalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Dunajec.

Zmiana studium opracowana została na podstawie uchwały Nr VI/51/2003 Rady Gminy w Czarnym Dunajcu z dnia 30 kwietnia 2003 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium.

Celem podjęcia zmiany było przyjęcie nowych regulacji w zakresie:

- kierunków polityki gminy w zakresie kształtowania struktury przestrzennej i ochrony środowiska,
- kierunków rozwoju komunikacji.

Punktem wyjścia do sporządzenia zmiany studium były ustalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Dunajec, zatwierdzonego uchwałą Nr XXV/155/2000 Rady Gminy w Czarnym Dunajcu z dnia 14 czerwca 2000 r., składającego się z:

1. części tekstowej studium pn.: „Ustalenia studium – wnioski końcowe”,
2. części graficznej studium, obejmującej:
 - a) rysunek w skali 1:10 000 pn. „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego”,
 - b) rysunek w skali 1:10 000 pn. „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”.

Sporządzona zmiana studium obejmuje:

1. niniejsze opracowanie tekstowe, zastępujące dotychczasowy tekst ustaleń studium,
2. planszę pt. „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”, zastępującą dotychczasowy rysunek studium o tym samym tytule.

W stosunku do pierwotnego tekstu ustaleń studium, zmiana studium wprowadza nowe regulacje zawarte głównie w rozdziałach II.2. oraz II.3.6. niniejszego tomu. Zakres zmian pozostałych ustaleń został ograniczony do wprowadzenia jedynie niewielkich korekt redakcyjnych oraz uzupełnień wynikających z uwag wniesionych przez organy opiniujące projekt zmiany studium. Zmiana studium ustala ponadto nowe rozwiązania w zakresie dyspozycji funkcjonalno-przestrzennych, określone na rysunku pt. „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”.

Nie podlegają zmianie pozostałe dokumenty składające się na elaborat studium uchwalonego w roku 2000, w tym:

1. Rysunek studium pt. „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego”,
2. Zbiór analiz i studiów problemowych, obejmujący:
 - prognozę demograficznego rozwoju ludności gminy i gospodarstw domowych,
 - uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego (mieszkalnictwo, usługi publiczne, potencjał gospodarczy),
 - środowiskowe uwarunkowania rozwoju,
 - uwarunkowania i kierunki rozwoju rolnictwa,
 - uwarunkowania i kierunki rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacji,
3. Rysunek pt. „Synteza istniejącego zagospodarowania i użytkowania terenu”,
4. Rysunek pt. „Infrastruktura techniczna – stan istniejący i kierunki rozwoju”.

I. GŁÓWNE CZYNNIKI WARUNKUJĄCE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY

1. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze

1.1. Uwarunkowania demograficzne

Potencjał demograficzny

W 1998 r. gminę Czarny Dunajec zamieszkiwało 20,3 tys osób, w tym 10,0 tys. mężczyzn (49,4 %) oraz 10,3 tys. kobiet (50,6 %).

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące potencjał demograficzny gminy Czarny Dunajec wskazują, że:

- dynamika rozwoju ludności gminy była nieco wyższa od średnich wartości dla byłego woj. nowosądeckiego, średnioroczny przyrost ludności w gminie w przeciągu ostatnich 10 lat wyniósł 137 osób ;
- udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkającej na terenie gminy ludności jest większy o 1, 2 punkt procentowy i będzie się prawdopodobnie dalej zwiększał, na co wskazuje nieco większe tempo przyrostu liczby kobiet;
- ludność gminy stanowi 11,4% ludności powołanego w dniu 1 stycznia 1999 r. powiatu nowotarskiego.

Średnia gęstość zaludnienia na 1 km² w gminie wynosi 92 osoby (średnia dla byłego województwa nowosądeckiego 133 osób, a dla gmin wiejskich 95 osoby). Stąd wniosek że obszar gminy jest zaludniony na poziomie średniego wskaźnika dla obszarów wiejskich byłego województwa nowosądeckiego.

Struktura wiekowa ludności

Analiza struktury wiekowej ludności gminy wskazuje na korzystniejszy układ strukturalny w porównaniu do średnich wartości ogólnokrajowych. Świadczy o tym stosunkowo niski odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym - szczególnie w relacji do wartości ogólnokrajowych oraz relatywnie wysoki odsetek ludności młodej. W relacji do średnich struktur dla gmin byłego województwa nowosądeckiego struktura wiekowa Czarnego Dunajca wykazuje nieco mniej korzystne – z demograficznego punktu widzenia – cechy, wyrażają się one nieco wyższym odsetkiem ludzi starych i mniejszym odsetkiem dzieci i młodzieży.

Struktura gospodarstw domowych

Analiza struktury gospodarstw domowych w 1988 r. w gminie Czarny Dunajec w porównaniu do średnich struktur dla obszarów wiejskich byłego województwa nowosądeckiego wykazała pewne jej specyficzne cechy. Są to m.in.:

- wyższy w gminie udział gospodarstw 1 i 2 a także 4 osobowych;
- tylko nieznacznie różny udział gospodarstw trzyosobowych;
- wyraźnie niższy odsetek gospodarstw liczebnie dużych tzn. 5 i więcej osobowych;
- liczba osób przypadająca na jedno gospodarstwo domowe była w gminie Czarny Dunajec niższa niż średnio na terenach wiejskim woj. nowosądeckiego 0,46 osoby.

Podstawowe uwarunkowania i wnioski

Stopień natężenia i zmienności w czasie przebiegu procesów demograficznych pozwala na wyróżnienie charakterystycznych cech gminy, które stanowiąc będą także o tempie i zakresie przekształceń demograficznych w okresie perspektywicznym:

- słabsza dynamika rozwoju ludności, głównie w następstwie spadku dzietności kobiet oraz ilości zawieranych małżeństw;
- obniżenie się przyrostu naturalnego poprzez spadek liczby urodzeń;
- nieco mniej korzystna od przeciętnej w obszarach wiejskich województwa struktura wiekowa;
- zaznaczający się napływowy charakter gminy (dodatnie saldo migracyjne).

Generalnie rzecz biorąc sytuację demograficzną w Czarny Dunajec można określić jako nieznacznie odbiegającą od średniego poziomu dla gmin wiejskich byłego województwa nowosądeckiego (nieco mniejszy poziom przyrostu naturalnego ale dodatnie saldo migracyjne), co pozwala zakładać, że

dalszy rozwój demograficzny gminy będzie zbliżony do założeń prognostycznych określonych dla terenów wiejskich województwa.

1.2. Warunki mieszkaniowe

Łączna liczba mieszkań zamieszkałych na terenie gminy Czarny Dunajec w 15 sołectwach wynosiła na koniec 1998 r. 6 708 mieszkań przy liczbie ludności 20 305 osób.

Warunki mieszkaniowe w gminie Czarny Dunajec są znacznie lepsze niż średnio we wsiach w Polsce. Świadczy o tym statystyczna dostępność mieszkania (330 mieszkań na 1000 mieszkańców), a także średnia liczba osób zamieszkujących jedno mieszkanie (3,63 osoby). Na tle podobnych wskaźników charakteryzujących warunki mieszkaniowe w krajach zachodniej Europy (liczba mieszkań na 1000 ludności na terenach wiejskich kształtuje się w granicach 400), gmina Czarny Dunajec, uwzględniając polskie warunki, prezentuje się zupełnie poprawnie, aczkolwiek trzeba brać pod uwagę fakt przeznaczenia znacznej części mieszkań na wynajem w czasie sezonu urlopowego.

Przeciętna liczba osób przypadających na jedno mieszkanie i na jedną izbę także kształtuje się znacznie powyżej średnich dla wsi województwa małopolskiego i ogółem wsi w Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania jest niższa od odpowiednich dla wsi, zarówno województwa małopolskiego jak i Polski, zaś przypadająca na jedną osobę zdecydowanie wyższa.

Na terenie gminy nie obserwuje się zapotrzebowania na mieszkania socjalne, nie notowane jest też zjawisko bezdomności.

1.3. Usługi publiczne

Przez usługi publiczne rozumie się strefę działań skierowanych bezpośrednio na rzecz zaspokojenia tych potrzeb ludności, do których obligatoryjnie są zobowiązane władze samorządowe oraz państwowe czyli przede wszystkim:

- edukację (szkolnictwo podstawowe i ponad podstawowe, przedszkola, ośrodki wychowawcze itp.)
- ochronę zdrowia i opiekę społeczną,
- administrację publiczną, bezpieczeństwo publiczne. Do grupy tej zaliczono również inne funkcje istotne w aspekcie ogólnego rozwoju społeczeństwa i w znacznym stopniu wspierane przez samorząd oraz państwo takie jak; kultura, sport, turystyka, rekreacja.

1.3.1. Służba zdrowia i opieka społeczna

W Gminie Czarny Dunajec funkcjonuje 5 placówek służby zdrowia zlokalizowanych w miejscowościach: Piekelnik, Odrowąż, Chochołów, Ratułów i Czarny Dunajec.

Wskaźniki dostępności usług dla gminy Czarny Dunajec przedstawiają się mniej korzystnie niż analogiczne wskaźniki dla woj. małopolskiego i powiatu nowotarskiego.

Przyjmując wskaźniki stosowane przez Kasy Chorych do oceny dostępności usług medycznych, sytuacja wystarczająca jest jedynie w zakresie usług stomatologicznych. Niewielki brak odczuwa się w zakresie dostępności do lekarza ogólnego oraz lekarza pediatry.

Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden dom pomocy społecznej, jak również żadna placówka opiekuńczo - wychowawcza dla młodzieży.

Na terenie gminy funkcjonują trzy apteki zatrudniające 6 osób w tym 4 farmaceutów zlokalizowane w Czarnym Dunajcu i Ratułowie.

1.3.2. Oświata

Przedszkola

Jedynym przedszkolem w gminie funkcjonuje w Czarnym Dunajcu. Budynek wykorzystywany do tych celów stanowi własność gminy.

Ogółem w przedszkolu zatrudnionych jest 6 nauczycieli. Zajęcia odbywają się w 5 salach zajęć.

Do przedszkola uczęszcza w IV kw.br. 90 dzieci w tym do klasy "0" 52 dzieci.

Wskaźniki dostępności usług z zakresu opieki przedszkolnej wskazują, że sytuacja w tym zakresie w gminie Czarny Dunajec jest gorsza niż średnia dostępność tych usług w kraju jak również w samym powiecie nowotarskim.

Klasy "0", do których uczęszcza ok. 332 dzieci, zorganizowane są przy wszystkich szkołach podstawowych.

Szkoły Podstawowe

W gminie funkcjonuje 19 szkół podstawowych. W IV kwartale 1999 roku naukę w szkołach podstawowych gminy Czarny Dunajec pobierało 2 230 uczniów.

Szkoły podstawowe zatrudniały 185 nauczycieli. Do zajęć przeznaczonych było 147 sal lekcyjnych. Tylko dwie szkoły posiadają sale gimnastyczne o łącznej pow. 710 m² w tym:

- Szkoła podstawowa w Piekelniku sala o pow. 450 m²
- Szkoła podstawowa w Podczerwonym sala o pow. 260 m²

Zatem jedynie sala przy szkole w Piekelniku zapewnia pewien komfort dla ćwiczących uczniów, a w pewnym ograniczonym zakresie również sala w SP Podczerwonym. Pozostałe SP korzystają z pomieszczeń mających charakter zastępczy bądź z sal do ćwiczeń korekcyjnych.

Łączna powierzchnia działek, na których zlokalizowano szkoły podstawowe wynosi ok. 14,8 ha.

Gimnazja

W gminie funkcjonuje od 1999 r. 5 gimnazjów: w Czarnym Dunajcu, Cichem, Odrowążu, Piekelniku i Starem Bystrem.

Wszystkie gimnazja zorganizowane są obecnie przy szkołach podstawowych, korzystając z ich bazy materialnej. Gimnazjum w Czarnym Dunajcu posiada filię w Podczerwonym, natomiast Gimnazjum w Cichem posiada 4 filie w następujących szkołach:

- SP nr 1 w Cichem, SP nr 2 w Cichem, SP w Ratułowie, SP w Czerwiennem.

Wszystkie te filie dysponują obecnie pojedynczymi salami lekcyjnymi. Organizacja sieci gimnazjów jest tymczasowa. Przewiduje się, że ostatecznie ukształtuje się w następnych dwóch latach działalności, kiedy naukę w gimnazjach objęte będą wszystkie docelowe roczniki dzieci.

Stosunkowo dużo uczniów przypada na jednego nauczyciela gimnazjalnego (ok. 32). Jest to znacznie więcej niż w przypadku szkół podstawowych, chociaż podobnie jak w sąsiednich gminach. Począwszy od roku 2001 naukę w gimnazjach pobierać będzie ok. tysiąca dzieci, co spowoduje konieczność zatrudnienia dodatkowej kadry oraz zapewnienia nowych pomieszczeń dydaktycznych.

Na terenie gminy działa ponadto Zasadnicza Szkoła Zawodowa, w której naukę pobiera 228 dzieci, dysponująca 12 osobową kadrą nauczającą.

Funkcjonuje również Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące prowadzone przez Księża Salezjanów, w którym naukę pobiera 96 uczniów, dysponujące 6 osobową kadrą nauczającą.

Gmina wspiera finansowo powyższe placówki w zakresie np. remontów, adaptacji sal lekcyjnych itp.

Kultura

Na terenie gminy funkcjonuje jedna biblioteka gminna posiadająca 9 filii terenowych zlokalizowanych w budynkach szkół. Jedynie w Cichem i Chochołowie biblioteka mieści się w pomieszczeniach prywatnych (w Chochołowie częściowo).

Biblioteka gminna wraz z filiami dysponuje 79 910 woluminami. W 1999 roku zarejestrowano 54 tys. wypożyczeń. Zarejestrowanych jest ok. 2 700 stałych czytelników.

Działalność kulturalną na terenie gminy prowadzi Ośrodek Kultury w Czarnym Dunajcu dysponujący pomieszczeniami w budynku Ochotniczej Straży Pożarnej (własność gminy).

Ośrodek Kultury organizuje rocznie ok 15 większych imprez kulturalnych, w których bierze udział ponad 2000 osób.

Z najważniejszych organizowanych corocznie można wymienić:

- Przeglądy Zespołów Teatralnych - ilość uczestników ok. 300 osób,
- Muzykowanie na Duchową Nutę - ilość uczestników ok. 150 osób,

Dla obu imprez widzów ok. 5000 osób,

- Dożynki gminne, ilość uczestników ok. 500, ilość widzów ok. 4000 osób
- Przeglądy Młodych Talentów. W kolejnych latach impreza ta odbywa się w innej miejscowości gminy.

Działalność kulturalną bardzo aktywnie prowadzi Związek Podhalan mający 9 oddziałów terenowych w gminie. Swoją działalność skierowaną w pierwszym rzędzie do młodzieży Związek prowadzi w oparciu o pomieszczenia szkół względnie pomieszczenia OSP. Przy OSP w Czarnym Dunajcu działa orkiestra dęta.

1.3.3. Sport, rekreacja

Sport

Poza zapleczem sportowym szkół (boiska sportowe, pływalnie) na terenie gminy funkcjonuje 1 stadion piłkarski o pow. 6000 m² dysponujący zapleczem socjalnym o pow. 120 m² p.u. Działka, na której zlokalizowany jest stadion stanowi własność komunalną. W oparciu o to zaplecze prowadzą działalność 3 sekcje sportowe (LZS) posiadające ok. 70 członków.

Ponadto na terenie gminy funkcjonuje kort tenisowy (Chochołów), boiska do gier zespołowych typu siatkówka, koszykówka oraz dwie strzelnice sportowe.

Wszystkie te obiekty stanowią własność gminy.

Sytuacja w zakresie dostępności obiektów sportowych kształtuje się w gminie Czarny Dunajec znacznie mniej korzystnie niż w gminach sąsiednich. Dotyczy to zarówno wskaźnika ilości mieszkańcy przypadających na 1 boisko jak też m² powierzchni użytkowej boisk przypadających na jednego mieszkańca oraz ilości działających sekcji (klubów) sportowych.

Podkreślić jednak należy zróżnicowanie skromnej oferty obiektów sportowych. W przeciwieństwie do gmin sąsiednich gmina Czarny Dunajec dysponuje kortami tenisowymi oraz pływalnią i boiskami do gier typu siatkówka, koszykówka.

Baza noclegowa.

W gminie Czarny Dunajec funkcjonuje następująca baza noclegowa:

- motel i hotel w Czarnym Dunajcu,
- pensjonaty, ośrodki wypoczynkowe i szkoleniowo-wypoczynkowe w Cichem i Chochołowie,
- ośrodek wczasowo-oazowy w Czerwiennem
- sezonowe obiekty kolonijne oraz schroniska turystyczne,
- campingi w Czarnym Dunajcu.

Łączna liczba dostępnych miejsc wynosi ok. 400.

Liczbę tę uzupełnia trudna do oszacowania ilość miejsc noclegowych w kwaterach prywatnych oraz w gospodarstwach agroturystycznych funkcjonujących prawie w każdej miejscowości gminy i cieszących się sporym zainteresowaniem wczasowiczów

Bazę noclegową sezonową dla młodzieży szkolnej stanowią pomieszczenia szkół w Podczerwonym, Załużnym, Wróblówce i Chochołowie.

1.3.4. Administracja i bezpieczeństwo publiczne

Urząd Gminy

Na terenie Czarnego Dunajca ma siedzibę Urząd Gminy zajmujący w budynku pomieszczenia o pow. ok. 630 m². Budynki stanowią własność komunalną gminy Czarny Dunajec. Urząd Gminy wykorzystuje 21 pomieszczeń zatrudniając 39 osób.

Dostępność usług administracji samorządowej mierzona powyższymi wskaźnikami w porównaniu z sąsiednimi gminami jest o połowę niższa. W miarę przejmowania większej ilości zadań samorządowych konieczna będzie rozbudowa bazy lokalowej urzędu gminy.

Policja.

W Czarnym Dunajcu funkcjonuje komisariat Policji dysponujący:

- 7 pomieszczeniami o pow. 350 m²,
- 11 zatrudnionymi osobami personelu.

Chociaż stan bezpieczeństwa jest w odczuciu zarządu gminy wystarczający, czynione są starania w Powiatowej Komendzie Policji o przydział na teren gminy dodatkowych etatów natomiast samorząd zobowiązuje się zakupić dodatkowy samochód na potrzeby posterunku.

Straż Pożarna

Na terenie gminy funkcjonuje 20 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych.

Z tej ilości OSP w Czarnym Dunajcu, Podczerwonym, Ratułowie, Chochołowie należą do Krajowego Systemu Ratownictwa.

Wszystkie jednostki OSP posiadają remizy; jedynie w niektórych przypadkach konieczna jest ich rozbudowa związana z wymianą sprzętu (środków transportu) na większy nie mieszczący się w dotychczasowych garażach.

Stopień zagrożenia pożarowego utrzymuje się od kilku lat na mniej więcej takim samym, niskim poziomie. W ostatnim czasie zwiększyła się jedynie ilość wyjazdów do podpałek traw co rejestrowane jako pożar - częściowo zawyża statystykę pożarów.

1.4. Potencjał gospodarczy

1.4.1. Zasoby pracy

Ludność gminy Czarny Dunajec liczyła na koniec 1998 roku 20305 osób.

Struktura wiekowa ludności przedstawiała się jak poniżej :

- ludność w wieku przedprodukcyjnym - 6200 osób – 30,53%
- ludność w wieku produkcyjnym - 11427 osób – 56,28%
- ludność w wieku poprodukcyjnym - 2678 osób – 13,19%

W gminie Czarny Dunajec odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym był niższy niż średnio w Polsce, lecz wyższy niż w gminach wiejskich dawnego województwa nowosądeckiego, zaś udział osób w wieku przedprodukcyjnym był mniejszy niż w gminach wiejskich województwa.

Z pracy w rolnictwie jako jedyne miejsca pracy utrzymywało się 3696 osób. W gospodarce narodowej pracowało na terenie gminy 1003 osoby (bez uwzględnienia osób pracujących w małych firmach, do 5 osób pracujących), w tym:

- w działalności produkcyjnej - 391 osób
- w handlu i naprawach - 106 osób
- w budownictwie - 20 osób
- w edukacji - 284 osoby
- w ochronie zdrowia - 83 osoby

Liczba bezrobotnych w połowie roku 1999 osiągnęła ok. 560 (5% ludności w wieku produkcyjnym) i ma tendencję rosnącą (w roku 1997 wynosiła 487 osób), przy czym dane statystyczne nie uwzględniają tzw. ukrytego bezrobocia w rolnictwie

Szacuje się, że co najmniej 1000 – 2000 osób pracuje poza terenem gminy indywidualnie lub też w ramach jednej z małych (do 5 osób) firm (np. w budownictwie).

Również na obszarze gminy pracują liczne małe firmy, których pracownicy (zarówno pracujący na podstawie umowy o pracę, jak też na podstawie umów zleceń) nie są wykazywani w oficjalnej statystyce.

1.4.2. Charakterystyka podmiotów gospodarczych działających na obszarze gminy

Do miesiąca czerwca zarejestrowanych było w systemie Regon 611 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą lub publiczną.

Z tego najwięcej jednostek – 200 – reprezentowało sekcję G (wg Europejskiej Klasyfikacji Działalności) tj. handel i naprawy.

Drugą pod względem liczebności była działalność produkcyjna – sekcja D (134 jednostki), budownictwo – sekcja F – 79 jednostek, oraz transport – 51 jednostek.

W zdecydowanej większości były to jednostki bardzo małe (do 5 pracujących) – 564 jednostki.

Liczebność jednostek prowadzących działalność gospodarczą, zatrudniających od 6 do 20 osób wynosiła 17 (głównie w dziedzinie produkcji) oraz w klasie 21 do 100 osób – 6 jednostek. Nie zarejestrowano ani jednej firmy o załodze przekraczającej 100 osób.

Największe firmy prowadzące działalność gospodarczą (w klasie 21 – 100 pracujących) to:

- Zakład Produkcji Odzieży „Mero”
- PPH „Gamatex” – Gacek Maria i Piotr s.c. (produkcja odzieży)
- Scanprodukt S.A. (wyroby z drewna)
- Przedsiębiorstwo Przemysłowo Handlowe „Baltex” sp. z o.o. (wyroby z drewna)
- Zakład Stolarski Ciszek Piotr

- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”

Formy prawne jednostek gospodarczych to przede wszystkim działalność gospodarcza osób fizycznych – symbol 99 - 506 jednostek oraz spółki cywilne (symbol 19) – 40 jednostek..

1.5. Gospodarka rolna i leśna

Na obszarze gminy pod względem bonitacyjnym dominują powierzchniowo gleby niskich klas bonitacyjnych. Gleby zaliczane do klas najwyższych (IIIb) występują na 0,6 % powierzchni użytków rolnych. Gleby średnie klas IVa, IVb gruntów ornyczych oraz IV klasy użytków zielonych występują na około 23% powierzchni użytków rolnych. Pozostałe 76 % powierzchni użytków rolnych zajmują gleby słabe i bardzo słabe. Tak więc pod względem produktywności grunty w gminie należy zaliczyć do najmniej korzystnych w województwie małopolskim.

Powierzchnia leśna w gminie wynosi 3300 ha gruntów, co stanowi około 15% całego obszaru gminy. W składzie gatunkowym drzewostanów zdecydowanymi dominantami są sosna i świerk. Natomiast zróżnicowanie gatunkowe poszczególnych kompleksów drzewostanowych jest dość znaczne. Można przyjąć, iż skład gatunkowy drzewostanów nie odbiega w sposób zasadniczy od typowego dla drzewostanów Kotliny Orawsko-Nowotarskiej.

Możliwość zwiększenia powierzchni leśnej w gminie jest bardzo duża. Bazą jest duży odsetek (około 4700 ha) użytków rolnych o najniższej wartości dla rolnictwa. Jest to obszar gruntów VI klasy bonitacyjnej, które (w przypadku zmiany ich przeznaczenia na grunty leśne) zwiększyć mogłyby obszar leśny gminy do poziomu około 37%.

2. Uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe i przestrzenne

2.1. Zasoby środowiskowe

Zasoby surowcowe

Obszar gminy zawiera znaczne złoża surowców pospolitych. Należą do nich: kruszywo naturalne, torf, kamienie drogowe, iły do produkcji ceramiki budowlanej, wg poniższego zestawienia:

nr	lokalizacja	rodzaj	Zasoby razem tyś. ton.	Stan zagospoda- rowania	Wydo- bycie	Powierzchnia złoża ha
1	Czarny Dunajec	Kruszywo naturalne	477748	Wstępne rozpozn.	-	391,9
2	Cz. Dunajec zbiornik	Kruszywo naturalne	294438	Wstępne rozpozn.	-	694,4
3	Dział	Kamienie drogowe	41177	Szczeg. Rozpozn.	-	52,8
4	Podczerwone II	Kruszywo naturalne	9534	Wstępne rozpozn.	-	63,0
5	Puścizna Wielka	Torf	345	Eksploracja	26,8	10,9
6	Soślina	Surowce ilaste budow	2140	Wstępne rozpozn.	0	11,5

Torfy

W Kotlinie Orawsko Nowotarskiej istnieje ogółem 17 torfowisk, głównie typu wysokiego, w tym na obszarze gminy Czarny Dunajec:

Nr	Miejsce	Symbol	Typ torfu (kod)	Rodzaj torfu (kod)	Powierz- chnia złoża ha	Zasoby tyś. m ³	Miąższość torfowiska		Zasoby wyeksploatowane	
							Średnia	Maksy- m.	Powierz- chnia ha	Tys. m ³
5	Bory Str. Pole I	D	300	311	20,0	624	3,12	4,00	0	0
6	Kaczmarka	104	300	311	93,3	1356	1,53	3,65	6,4	72
8	Puścizna Wlk.	105	300	311	482,0	13448	2,79	6,25	100,4	426,0

9.	Puścizna Mł	106	300	311	100,1	1738	1,74	4,25	0	0
12 a	Baligówka	107 A	100	114	22,7	352	1,55	2,75	0	0
12 b	Baligówka	107 B	400	430	74,0	3256	4,46	7,50	0	0
12 c	Baligówka	107 C	300	311	184,0	8654	4,76	7,60	14,5	114

Symbole i kody w tabeli:

Typ torfu:

- 100 - złoża niskie
- 300 - złoża wysokie
- 400 - złoża typu mieszanego

Rodzaj torfu:

- 114 - złoże olesowe
- 311 - złoże mszarne
- 430 - olesowo-bórbagnowe

Łączne zasoby torfu w Kotlinie Orawsko - Nowotarskiej szacuje się na 54,4 mln m³, w tym na terenie gminy Czarny Dunajec 29,4 mln m³, tj. 54 % całości zasobów.

Torf użytkowany jest jako nawóz ogrodniczy, do produkcji ściółki, borowiny, kompostu, materiałów izolacyjnych i na opał.

Wartość środowiskowa torfowisk

Jako główną wartość przyrodniczą torfowisk wymienia się ich rolę jako regulatora stosunków hydrologicznych i mezoklimatycznych dużych obszarów, z powodu zdolności retencjonowania wielkich objętości wody. Szacuje się, że objętość retencyjna sięga 90% objętości złoża torfowego. Oznacza to, że na terenie gminy zdolność retencyjna torfowisk sięga 26,5 mln m³ wody.

Torfowiska są również siedliskiem rzadkich lub zagrożonych wyniszczeniem gatunków flory i fauny. Unikalny krajobraz i wartości przyrodnicze torfowisk są przedmiotem wzrastającego zainteresowania turystycznego, zwłaszcza zwolenników eko - i agroturystyki.

Szczególne role przyrodnicze torfowisk Orawsko-Nowotarskich wynika z ich położenia - rzadkość występowania torfowisk na południu Polski, unikalne położenie w śródgórskiej kotlinie, w bliskości licznie odwiedzanych przez turystów grup górskich (Tatry, Gorce, Babia Góra) i obiektów rekreacyjnych (Jeziro Orawskie).

Wody geotermalne

Są cennym źródłem energii cieplnej o cechach szczególnie pożądanym w warunkach gminy, jak:

- czystość ekologiczna;
- odnawialność;
- wielokierunkowość zastosowania (np. w celach leczniczo-zdrowotnych);
- tania (przy powszechnym wykorzystaniu).

Na terenie gminy istnieją nieczynne odwierty wód geotermalnych. - w Ratułowie, Cichem i Międzyzyczernem oraz w Chochołowie o szczególnie wysokiej wartości - nawiercono tam wody o temperaturze 90⁰C i niskiej mineralizacji.

Opracowana w latach 80-tych koncepcja wykorzystania wód geotermalnych, określająca potrzeby terenowe niezbędne dla utworzenia zakładów geotermalnych i trasy przebiegu rurociągów we wsiach południowej części gminy, wprowadzona do ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, nie doczekała się realizacji z braku źródeł finansowania koniecznych inwestycji.

Elementarnym postulatem dla gospodarki przestrzennej gminy jest zabezpieczenie przynajmniej minimum terenów koniecznych dla uruchomienia i eksploatacji wód geotermalnych.

2.2. Zagrożenia środowiskowe

Główne zagrożenia zewnętrzne to:

- napływ zanieczyszczeń powietrza z odległych źródeł; jego oddziaływanie obejmuje przede wszystkim obszary wyżej położone, a najbardziej narażonym zasobem przyrodniczym gminy są lasy, zwłaszcza starsze drzewostany świerkowe wprowadzone na nieodpowiednie dla nich siedliska,

- działanie czynników abiotycznych (głównie wiatrów) oraz biotycznych (szkodliwe owady, głównie kornik drukarz).

Główne zagrożenia wewnętrzne to:

- bariery ekologiczne, jakimi są główne drogi, utrudniające, lub uniemożliwiające migrację gatunków fauny oraz jej podstawowe funkcje zapewniające trwanie gatunku, jak rozród,
- działalność gospodarcza - nadmierna eksploatacja lasów i torfowisk oraz skutki zakłóceń w systemie wodnym torfowisk;
- nadmierna lub źle stosowana chemizacja rolnictwa, gospodarka nawozami mineralnymi i organicznymi.

Istnieje szereg podmiotów gospodarczych, które są, lub mogą być uciążliwe dla otoczenia:

- hałaśliwe - tartak, 4 większe zakłady stolarskie,
- zanieczyszczające powietrze - prócz systemów grzewczych - stacje paliw, garbarnie (odory) - 7, piekarnie - 3,
- stanowiące potencjalne zagrożenie dla wód – dwa duże i liczne małe zakłady garbarskie, trzy ubojnie i masarnie.

Wykonane oceny oddziaływania na środowisko tych obiektów stwierdzają brak szkodliwych oddziaływań na środowisko otoczenia i wskazują sposoby usunięcia istniejących uciążliwości. Wg relacji zebranych w toku prac terenowych, występują nadal przypadki działań niezgodnych z ustalonymi przez OOS zasadami postępowania, zwłaszcza odprowadzania nie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych lub gruntu oraz brak przestrzegania ustalonego reżimu technologicznego i elementarnej czystości, czego skutkiem jest występowanie uciążliwości zapachowej.

Do obiektów uciążliwych należy zaliczyć także większe obiekty handlowe, zwłaszcza handlu hurtowego, obiekty transportu i komunikacji, z powodu uciążliwości ruchu transportowego, pylenia itp. Okresowo uciążliwe są placówki oświatowe, obiekty sportowe i wypoczynkowe, hotele i restauracje.

Problem uciążliwości zostaje ujawniony przeważnie w przypadkach interwencji mieszkańców pobliskich nieruchomości w związku z występowaniem uciążliwości.

Większość obiektów potencjalnie (lub w istocie rzeczywiście uciążliwych dla otoczenia) znajduje się w pobliżu lub w bezpośredniej bliskości zabudowy mieszkaniowej.

Zagrożenia osuwiskowe

Na terenie gminy największe powierzchnie osuwiskowe występują w rejonie Pogórza Gubałowskiego – na zboczach o większym nachyleniu. Najwięcej tych form występuje na zboczach dolin w Cichem i Ratułowie. Są to przeważnie osuwiska nieczynne, obejmujące niekiedy, jak w Cichem duże powierzchnie stoków i będące powodem ich bardzo silnego przemodelowania.

Występowanie osuwisk w gminie, poza jednostkowymi przypadkami nie niesie znaczącego zagrożenia, ponieważ zdecydowana większość zabudowy usytuowana jest na płaskich powierzchniach den dolin, gdzie zagrożenie osuwiskowe nie występuje.

Ze względu na potencjalne zagrożenie, w przypadku opracowywania planów miejscowych lub wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w rejonie Pogórza Gubałowskiego, niezbędne jest przeprowadzenie rozpoznania ewentualnego zagrożenia osuwiskowego.

W rejonie Działów Orawsko-Podhalańskich powierzchnie zagrożone powstawaniem osuwisk są niewielkie i występują na stokach poza obszarami zabudowy.

Tereny zalewowe

Obszary objęte zagrożeniem powodziowym obejmują terasę zalewową Czarnego Dunajca i niektóre niżej położone fragmenty terasy nadzalewowej. Górski charakter zlewni rzeki jest przyczyną dużej częstotliwości i gwałtowności wezbrań.

Wg informacji uzyskanej w Oddziale IMGW w Krakowie dla Czarnego Dunajca brak operatu określającego zasięg zalewów wodą o prawdopodobieństwie 1% („woda stuletnia”). Dla potrzeb nin.

Studium zasięg terenów zalewowych przyjęto wg rysunku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, gdzie podano granicę terenu zalewowego $Q = 1\%$ (bez podania źródła informacji). Poziom wielkich wód sięga około 4,5 m ponad średni niski stan wody. Dzięki bardzo dużemu spadkowi i prostoliniowości koryta, fale powodziowe przemieszczają się w dół rzeki bardzo szybko. Dzięki temu Czarny Dunajec nie stanowi z wyjątkiem największych powodzi katastrofalnych poważniejszego zagrożenia dla zabudowy położonych nad nim wsi.

Wskutek gwałtowności przebiegu wezbrań i dużej energii erozyjnej, wezbrania powodują częste zmiany przebiegu koryta rzeki łącznie z podcinaniem skarp terasy nadzalewowej. Szybkiemu niszczeniu ulegają również budowle regulacyjne w korycie.

Zdecydowana większość potoków w gminie płynie w dość głębokich i ustabilizowanych korytach, nie powodując istotniejszego zagrożenia powodziowego. Jednak w dolnym biegu niektórych większych potoków (pot. Rogoźnik, pot. Piekielnik) występują również zagrożenia dla zabudowy znajdującej się często w bezpośredniej bliskości ich koryt.

Ewentualne zagrożenie zabudowy wynika raczej z niebezpieczeństwa podmycia i zrywania brzegów koryt podczas wezbrań, zwłaszcza podczas powodzi typu rozlewnego w okresach letnich wezbrań deszczowych.

Ścisłe określenie obszarów zagrożenia dla Czarnego Dunajca i większych potoków wymaga opracowania odpowiednich operatów, które powinny być bezwarunkowo wykonywane dla potrzeb miejscowych planów zagospodarowania terenów nadrzecznych.

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Na terenie gminy nie ma obiektów figurujących w rejestrze zakładów będących potencjalnymi źródłami nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na terenie b. województwa nowosądeckiego.

Jednakże mniejsze, wymienione w poprzednim rozdziale zakłady, zwłaszcza garbarnie i ubojnie oraz stacje paliw i rozlewnia gazu propan-butan należą do obiektów stanowiących potencjalne źródła nadzwyczajnych zagrożeń środowiska. Zasobem przyrodniczym najbardziej narażonym w gminie na skutki występowania NZŚ są wody powierzchniowe.

Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska należy także zaliczyć potencjalne zagrożenie pożarowe torfowisk w przypadkach ich przesuszenia. Do takich obiektów zaliczyć należy m.in. torfowisko Baligówka, Puścizna Rękowiańska oraz odwodnione pola dawnej i istniejącej eksploatacji na Puściznie Wielkiej.

2.3. Ochrona środowiska przyrodniczego

Ochrona krajobrazu.

Cały obszar gminy położony jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu obejmującym teren byłego województwa nowosądeckiego (rozporządzenie Wojewody Nowosądeckiego z dnia 1.10.1997 r. – Dz. Urz. Woj. Nowosądeckiego Nr 43, poz. 147). Rozporządzenie, o którym mowa określa zakazy i nakazy, mające zapewnić warunki właściwej ochrony, stanowi również regulamin funkcjonowania obszaru.

Stosownie do przepisów art. 26a ustawy z dnia 7.12.2000 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 3, poz. 21) na obszarze chronionego krajobrazu zabrania się:

- lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,
- likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- lokalizacji ośrodków chowu, hodowli – posługujących się metodą bezściółkową,
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych oraz pokazów lotów akrobacyjnych,
- umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi,
- likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych,

- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarłisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,
- wypalania roślinności i pozostałości roślinnych, wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwszstormowym lub przeciwpowodziowym,
- używania łodzi motorowych na otwartych zbiornikach wodnych.

Pomniki przyrody ożywionej

nr rejestru	lokalizacja	przedmiot ochrony	decyzja o objęciu ochroną
87	Chochołów, teren Prywatny.	Lipa, obwód 370 cm	8311/66/66 z 18.06.1966
88	Chochołów, teren Prywatny.	Jesion, obwód 320 cm.	8311/67/66 z 18.06.1966
89	Chochołów, cmentarz parafialny	2 lipy, obwód 405, 430 cm	8311/68/66 z 18.06.1966
90	Chochołów - grunt Skarbu Państwa	2 lipy, obwód 325, 460 cm	8311/69/66 z 18.06.1966
110	Chochołów - koło plebanii	6 lip, 2 wiązy	8140/3/83 z 9.09.1983
154	Chochołów - koło kościoła	9 modrzewiów, 2 lipy	7140/1/83 z 9.09.1983
158	Chochołów - koło pomnika powstańców	2 wiązy	7140/2/83 z 9.09.1983
183	Czerwienne - grunt własność Wł. Kojs nr 108	Lipa drobnolistna, obwód 235 cm	8311/6/74 z 8.04.1974
184	Czerwienne - przy kapliczce	Lipa drobnolistna, obwód 570 cm	8311/7/74 z 8.04.1974
185	Ratułów przy drodze, wł. Józef Długopolski, nr 36	Lipa drobnolistna, obwód 640 cm	8311/8/74 z 8.04.1974

Wg inwentaryzacji przyrodniczej gminy na jej terenie znajduje się blisko 200 drzew kwalifikujących się, ze względu na rozmiary, do objęcia ochroną jako pomniki przyrody.

Ochrona gatunkowa roślin naczyniowych.

Na terenie gminy rośnie około 35 gatunków chronionych roślin naczyniowych, głównie objętych ochroną ścisłą. 13 gatunków flory figuruje na "Liście zagrożonych w Polsce" jako wymierające, narażone na wyginięcie i rzadkie.

Czynnikami najbardziej zagrażającymi egzystencji roślin są działania prowadzące do zubożenia składu gatunkowego siedlisk, głównie działania prowadzące do odwodnienia torfowisk, młak i terenów podmokłych oraz regulacja rzek i potoków, jeżeli wiąże się ona z likwidacją naturalnego układu koryta oraz usuwaniem naturalnej okrywy roślinnej brzegów i terenów zalewowych.

Programy ochrony torfowisk

Prawny obowiązek ochrony torfowisk stanowi Ustawa z dnia 3.02.1995 r o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 z późn. zmianami).

W celu przeciwdziałania szybko postępującemu niszczeniu torfowisk, Wojewoda Nowosądecki objął rozporządzeniem z dnia 10 marca 1995 r. ochroną gatunkową wszystkie gatunki mchu torfowca na terenie gmin Jabłonka, Czarny Dunajec, Lipnica, miasto i gmina Nowy Targ.

Przyrodnicza wartość i unikalność terytorialna torfowisk Kotliny Orawsko-Nowotarskiej uzasadnia postulowane od dawna objęcie ich jedną z form ochrony przewidzianych Ustawą o ochronie przyrody.

Postulaty objęcia ochroną torfowisk wysokich w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej wysuwano już w latach 60-tych. Jak dotąd jedynym torfowiskiem, które objęto ochroną na Podhalu jest niewielki rezerwat "Bór na Czerwonym" na terenie lasów państwowych obok lotniska w Nowym Targu.

Pierwszy konkretny projekt utworzenia obszarów chronionych, obejmujących większość obszarów torfowiskowych (oraz inne wartości, np. zespół zabytkowej zabudowy Chochołowa) opracowano w r. 1989 na zlecenie Woj. Konserwatora Przyrody w Nowym Sączu.

W roku 1997 opracowana została "Dokumentacja dla projektowanego rezerwatu przyrody Puścizna Wielka". Obejmuje ona tereny stanowiące dwa fragmenty torfowiska.

Główną przyczyną nie podjęcia dalszych konkretnych prac w celu objęcia ochroną torfowisk jest brak środków finansowych na wykup terenów i rekompensatę właścicielom utraconych korzyści z eksploatacji torfu.

Próby nawiązania dialogu ze strony przedstawicieli nauki i administracji ze społecznością lokalną i jej samorządem nie przyniosły efektów, a nawet spowodowały reakcję odwrotną - brak akceptacji dla jakichkolwiek prób "odgórnego" narzucenia projektów ochrony. Wg opinii społeczności lokalnej było to wynikiem braku zrozumienia i uwzględnienia lokalnych uwarunkowań społeczno - gospodarczych¹:

- „obszary torfowiskowe są, w żadnej mierze nie kwestionowaną własnością gruntową wspólnot wiejskich, tzw. "urbarów" i indywidualnych właścicieli. Tworzą oni wielotysięczną społeczność współwłaścicieli i właścicieli gruntów. Wspólnoty wiejskie, to oparte na tradycji, dobrze zorganizowane jednostki, które mają władze wybierane przez ogół członków;
- występuje sprzężenie zwrotne pomiędzy właścicielami a samorządem gminnym. Sprawia ono że ewentualne układy i porozumienia zawierane w sprawie ochrony torfowisk, jeśli mają być realne, muszą być akceptowane zarówno przez samych właścicieli, jak i w dużej mierze przez wybierane ich głosami władze samorządowe gmin;
- stopień zorganizowania się współwłaścicieli gruntów we wspólnoty wiejskie jest na tyle wysoki i utrwalony wiekową tradycją, że zarysowuje się możliwość zastosowania w ochronie torfowisk i otaczających je cennych przyrodniczo terenów form, jakie nie występują jeszcze w prawie ochrony przyrody. Ochrona, jeśli tylko zaistnieją do tego odpowiednie warunki może opierać się na wspólnotach. Państwo, pozostając zewnętrznym gwarantem ochrony, musi jednak na ten cel przeznaczać stosowne środki. Wspomagały by one umownie określone zadania ochronne, realizowane przez wspólnoty i samorząd gminny;
- nie wydaje się, by w możliwej do przewidzenia przyszłości, organy ochrony przyrody mogły uzyskać środki na tyle duże, aby możliwy był całkowicie dobrowolny wykup torfowisk dla objęcia ich ochroną rezerwatową. Dlatego konieczne jest raczej finansowanie programu stopniowego wdrażania (...);
- trzeba aby ochronie obszarów torfowiskowych towarzyszyły [szerokie] działania edukacyjne (...). Potrzebne jest szerzenie zamiłowania do ocalonego dziedzictwa przyrody, do ziemi ojców zachowującej cechy pierwotności (...)"

Należy podkreślić, że, wg niezależnych opinii, nie jest możliwe utrzymanie dobrego stanu biologicznego torfowisk eksploatowanych ze względu na konieczność obniżenia poziomu wód gruntowych i tym samym zatrzymanie procesu torfotwórczego. Ponieważ każde z torfowisk Orawsko - Nowotarskich uległo w pewnym stopniu degradacji na skutek zaburzeń warunków hydrologicznych, działania w celu renaturyzacji muszą rozpocząć się od przywrócenia pierwotnych warunków wodnych, co wiąże się z zaniechaniem eksploatacji torfu.

W celu uruchomienia procesu odpowiednich przekształceń w dziedzinie gospodarowania zasobami przyrodniczymi, konieczne jest opracowanie odpowiedniego programu działań, opartego o zasady działania wspólnot urbarialnych. Program taki powinien:

- wskazywać obiekty i tereny przeznaczone do zagospodarowania turystycznego wraz z harmonogramem działań dotyczących kolejności wyłączenia z eksploatacji,
- regulować zasady ewentualnej dalszej eksploatacji - wyznaczać obiekty dla których wspólnoty podejmą działania w celu uregulowania prawnego eksploatacji,
- określać metody i harmonogram renaturyzacji torfowisk, przystosowania do zwiedzania wraz z określeniem niezbędnych nakładów, określać sposoby pozyskania środków finansowych,

¹ Wg. Zembrzuski J. 1999: "Torfowiska Orawsko Podhalańskie czekają na ochronę" msp.

- określać ukierunkowanie, zakres i metody działań promocyjnych,
- określać zasady rozliczania nakładów i efektów.

Projektowana europejska sieć ekologiczna NATURA 2000

W konsekwencji dostosowywania prawodawstwa polskiego do wymogów Unii Europejskiej podjęte zostały działania zmierzające do wdrożenia systemu ochrony przyrody stosownie do obowiązujących dwóch podstawowych regulacji prawnych, tj.

- Dyrektywy o ochronie dziko żyjących ptaków („Dyrektywa Ptasia” Rady Europy 79/409/EWG),
- Dyrektywy o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dziko żyjącej fauny i flory („Dyrektywa Siedliskowa” Rady Europy 92/43/EWG).

Wg materiałów Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody proponowane jest objęcie ochroną wynikającą z w/w dyrektyw terenów gminy Czarny Dunajec obejmujących:

- Specjalny Obszar Ochrony (SOO) oznaczony jako PLH 120019 - Torfowiska Orawsko-Nowotarskie,
- Obszar Specjalnej Ochrony (OSO) - oznaczony jako PLH 120011 - Torfowiska Orawsko-Nowotarskie.

W/w obszary obejmują kompleksy istniejących torfowisk i zespołów leśnych (w tym Puścizna Wielka, Puścizna Mała, Baligówka) z pasem terenów torfowiskowych i otwartych terenów rolnych na północ od Czarnego Dunajca i Wróblówki, w kierunku gminy Nowy Targ.

2.4. Warunki rozwoju turystyki i rekreacji

Warunki przyrodnicze: rzeźba terenu, klimat, wody, szata roślinna, krajobraz zapewniają umiarkowanie korzystne warunki dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej. Obszarem o najmniej korzystnych warunkach jest centralny, równinny obszar gminy, pozbawiony wybitniejszych cech atrakcyjności krajobrazowej. Jednak istniejące tu zespoły torfowisk wysokich i podmokłych lasów z ich specyficznym krajobrazem, florą i fauną mogą stać się przedmiotem zainteresowania wciąż zyskujących na popularności w krajach rozwiniętych kierunków rekreacji: ekoturystyki i wypoczynku aktywnego.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna, układ zainwestowania, gospodarka rolna i leśna zapewniają zróżnicowane warunki rozwoju turystyki i wypoczynku.

Rozległe połacie terenów otwartych o wysokich walorach fizjonomicznych, jakimi dysponuje gmina, umożliwiają tworzenie obiektów wypoczynku aktywnego (sportu), wymagających zajęcia dużych powierzchni, jak np. tereny jazdy konnej, gier sportowych przestrzennych itp.

Podstawowe wartości przyrody i zagospodarowania gminy, pozwalające liczyć na rozwój turystyki i rekreacji, to:

- atrakcyjny przyrodniczo rejon torfowisk wysokich z potencjalnymi możliwościami "turystyki ekologicznej" oraz niektórych form wypoczynku aktywnego połączonych ze zwiedzaniem,
- rzeka Czarny Dunajec z możliwością przystosowania do wypoczynku nadwodnego (wędkowanie, plażowanie, kąpiel) - po osiągnięciu czystości wody odpowiadającej wymaganiom dla kąpielisk,
- wody termalne umożliwiające wykorzystanie w celu urządzenia kąpielisk rekreacyjnych lub ewent. leczniczych (wykorzystujące wzrastającą renomę Orawic na Słowacji),
- możliwości wyznaczenia i przygotowania tras wędrówkowych pieszych, rowerowych,
- dogodne warunki terenowe dla utworzenia kilku małych centrów rekreacji zimowej w rejonie Pogórza Gubałowskiego oraz pasma Beskidów w północnej części gminy - narciarstwa rekreacyjnego, zabaw na śniegu itp.,
- zagospodarowanie przestrzenne - stosunkowo niska gęstość zaludnienia, skupienie zabudowy w dolinach, szerokie przestrzenie o bardzo wysokich walorach widokowych.

Najpoważniejszym mankamentem zagospodarowania jest natomiast ciasnota zabudowy centralnych części układów osadniczych. Zabudowa ta posiada jednak duże możliwości adaptacji jako obiekty usług turystycznych.

2.5. Uwarunkowania kulturowe

W myśl przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury ochronie, rozumianej jako zapewnienie warunków utrzymania zespołów i obiektów w dobrej kondycji technicznej, artystycznej oraz ekspozycji w krajobrazie podlegają przede wszystkim obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków obejmuje następujące obiekty:

- Wieś Chochołów jako układ ruralistyczny i architektoniczny
Decyzja z dnia 25.10.1965 r., Nr Księgi A – 8
Decyzja obejmuje ochroną układ dróg i zabudowę wsi.
- Indywidualne obiekty zabytkowe wsi Chochołów (głównie domy i zagrody) objęte 115 decyzjami wydanymi w większości w latach 1985-87.

Wieś Chochołów, której lokacja została zatwierdzona w 1592 r. w przywileju króla Zygmunta III, wydanym sołtysowi Bartłomiejowi Chochołowskiemu – stanowi do dzisiaj najbogatszy zespół budownictwa góralskiego, reprezentowanego najlepszymi przykładami zabytkowych chałup i zagród chłopskich. Jej zwarta zabudowa ulicówki charakteryzuje się gęsto ustawionymi domami przy głównej drodze. Świetne proporcje chałup, bogato dekorowane szczyty, fragmenty rzeźbiarskie licznie występujące w poszczególnych domach, jak zdobione sosreby, odrzwia, pazdury, stolarka okienna i drzwiowa – stanowią jedyny w swym regionalnym wyrazie zespół, posiadający cechy rezerwatu, wymagający ścisłej ochrony z konserwatorskiego i etnograficznego punktu widzenia.

Ewidencja zabytków

Obok obiektów wpisanych do rejestru zabytków istnieje znaczna ilość (ok. 1000) obiektów ujętych w ewidencji zabytków, z których większość stanowią domy (chałupy) i zagrody wiejskie. Należy zaznaczyć, że faktyczna liczba tych obiektów jest z pewnością wyraźnie niższa, gdyż ewidencja zabytków nie była w ostatnich latach aktualizowana i nie uwzględnia procesów postępującej wymiany substancji budowlanej.

Spośród najbardziej znaczących obiektów wymienić należy: zespoły kościelne w Czarnym Dunajcu i Odrowążu (obejmujące budynek kościoła wraz z ogrodzeniem, bramką, kostnicą bądź kaplicami) oraz kościoły w Chochołowie, Piekileniku, Pieniążkowicach, Podszklu i Cichem-Miętustwie.

O tradycyjnym charakterze krajobrazu gminy decydują również licznie rozsiane przy drogach krzyże, figury i kapliczki.

Warto wspomnieć również o charakterystycznych dla tych okolic wolnostojących drewnianych dzwonicach wiejskich (Czerwienne, Koniówka, Podczerwone) i przydomowych piwnicach w postaci oddzielnych budynków z użytkowym, drewnianym piętrem.

Pełna ewidencja obiektów zabytkowych objętych rejestrem oraz ewidencją zabytków zamieszczona jest w zbiorczym opracowaniu tekstowym, zawierającym analizy problemowe oraz dokumentację studium.

W myśl ustawy o ochronie dóbr kultury przedmiotem ochrony jest również krajobraz kulturowy, który tworzą:

- historia zasiedlenia, której efektem są zespoły osadnicze o historycznym, zachowanym jeszcze często z czasów lokacji planie (układ wsi, sieć drożna, zasady kształtowania siedlisk, skala wsi, rozłóg pól),
- pomniki architektury i budownictwa,
- przestrzeń otwarta pól uprawnych i łąk, o historycznych podziałach tworzących rozłóg pól,
- ślady dawnej gospodarki – pozostałości folwarków, przemysłu ludowego,
- mała architektura – kapliczki, krzyże,
- pomniki historii,
- obiekty reprezentujące tradycyjną zabudowę zagrodową.

Strefy ochrony konserwatorskiej zabytkowych układów przestrzennych

Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej wyznaczona została wokół zespołu zabudowy regionalnej wsi Chochołów.

Ponadto obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego gminy wyznacza strefy nadzoru konserwatorskiego wokół zespołów kościelnych we wsiach: Odrowąż, Piekielnik, Pieniążkowice, a także wokół nowej zabudowy Chochołowa.

Waloryzacja środowiska kulturowego² gminy Czarny Dunajec prowadzi do następujących wniosków:

- unikatowe wartości kulturowe wsi Chochołów związane zarówno z dziedzictwem materialnym jak i znaczeniem historycznym, kwalifikują do zalecenia konserwacji jako kierunku działań ochronnych i proponowanej formy ochrony w postaci rezerwatu kulturowego;
- wyjątkowe wartości kulturowe wsi Czarny Dunajec w powiązaniu z ochroną środowiska przyrodniczego (torfowiska) wskazują na integrację jako pożądany kierunek zabiegów ochronnych propozycją parku kulturowego jako właściwej formy ochrony;
- wysokie walory krajobrazu kulturowego o charakterze tradycyjnym we wsiach: Ciche, Czerwienne, Koniówka, Odrowąż, Piekielnik, Podszkle, Ratułów i Stare Bystre wskazują na celowość powołania tam stref ochrony konserwatorskiej;
- na terenie gminy w umiarkowanym stopniu występują wartości etnograficzne w postaci zachowanych tradycyjnych zwyczajów oraz miejscowego rzemiosła ludowego;
- słabe rozpoznanie archeologiczne nie ujawniło jak dotychczas istotnych wartości w tym zakresie.

2.6. Uwarunkowania planistyczne

2.6.1. *Obowiązujące na terenie gminy akty prawne w zakresie gospodarki przestrzennej:*

Podstawowym dokumentem planistycznym regulującym zasady gospodarki przestrzennej na obszarze gminy jest miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarny Dunajec zatwierdzony Uchwałą Nr III/22/94 Rady Gminy w Czarnym Dunajcu z dnia 23 sierpnia 1994 r. (Dz. Urz. Woj. Nowosądeckiego Nr 17/94 z dnia 30.09.1994 r.).

Plan ten był kilkakrotnie zmieniany w zakresie przeznaczenia niewielkich terenów na określone cele (głównie mieszkalnictwo, usługi nieuciążliwe, stacje paliw), stosownie do wnioskowanych potrzeb właścicieli gruntów.

Kolejne uchwały Rady Gminy w Czarnym Dunajcu dotyczące zmian planu publikowane były w następujących Dziennikach Urzędowych Województwa Nowosądeckiego:

z 1995 r. Nr 25, poz. 290 i 291; z 1996 r. Nr 3, poz. 12; z 1997 r. Nr 7, poz. 26 i Nr 52, poz. 177; z 1998 r. Nr 28, poz. 115 i 116 oraz Nr 34, poz. 157,

oraz w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego z dnia 22.11.2001 r. Nr 165.

Stosownie do wymogów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, w okresie 1999-2000 opracowane zostało studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Dunajec, zatwierdzone uchwałą Nr XXV/155/2000 Rady Gminy w Czarnym Dunajcu z dnia 14 czerwca 2000 r. Uchwałą Nr VI/51/2003 z dnia 30.04.2003 r. Rada Gminy w Czarnym Dunajcu postanowiła o przystąpieniu do sporządzania zmiany w/w dokumentu, tworząc podstawy do sporządzenia niniejszego opracowania.

Na podstawie uchwały Nr XXI/120/00 Rady Gminy w Czarnym Dunajcu z dnia 22 lutego 2000 r. gmina przystąpiła do sporządzania nowego planu miejscowego obejmującego obszar całej gminy (z wyłączeniem dwóch niewielkich terenów objętych odrębnymi procesami planistycznymi, z których jeden został ukończony w r. 2001, drugi pozostaje w opracowaniu).

Podejmując opracowanie planu miejscowego wyczerpano ustalenia studium uchwalonego w roku 2000, w którym uznano za celowe objęcie planem całego obszaru gminy planem miejscowym. Spełniono również wymóg obligatoryjnego sporządzenia planu ze względu na wymogi przepisów szczególnych, dotyczące terenu górniczego eksploatacji torfu (stosownie do art. 53 ustawy Prawo geologiczne i górnicze).

² w oparciu o opracowanie Regionalnego Ośrodka Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Krakowie pn. „Zasoby kulturowe gmin województwa nowosądeckiego”, Kraków, 1998.

Plan zagospodarowania przestrzennego został zatwierdzony uchwałą Nr VII/59/2003 Rady Gminy w Czarnym Dunajcu z dnia 30 maja 2003 r. W okresie sporządzania zmiany studium w/w uchwała nie została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

2.6.2. Miejsce gminy w programach regionalnych i ponadregionalnych:

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym nakłada na Wojewodę obowiązek sporządzenia wojewódzkiego rejestru zawierającego zadania rządowe, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Przez zadania rządowe rozumie się inwestycje, których realizacja należy do zadań organów administracji rządowej i wymaga wprowadzenia rezerw terenowych do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Do chwili obecnej nie powstały programy zadań rządowych.

Listę zadań, które powinny być traktowane jako projekt rejestru takich zadań formułuje „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa nowosądeckiego”. W studium tym sformułowano następujące propozycje zadań rządowych, mających związek z obszarem gminy Czarny Dunajec:

- Zadania z zakresu gospodarki wodnej:
 - sanitacja zlewni rzeki Orawy od źródeł do granicy państwa,
- Zadania z zakresu konserwatorskiej ochrony przyrody i kultury:
 - utworzenie parku krajobrazowego Torfowisk Orawsko – Nowotarskich (projekt opracowany),
 - utworzenie rezerwatu „Puścizna Wielka”,
 - tworzenie sieci rezerwatów kulturowych dla zespołów najbardziej reprezentatywnych zarówno pod względem kompozycji, jak i rozwiązań architektonicznych, a także uwarunkowań historycznych, m. in. we wsi Chochołów;
- Zadania z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacji:
 - modernizacja drogi krajowej nr 957 Zawoja - Jabłonka – Nowy Targ (realizacja obejścia drogowego Czarnego Dunajca),
 - realizacja obejścia Czarnego Dunajca i Chochołowa w ciągu drogi krajowej nr 958 Chabówka – Czarny Dunajec – Chochołów – Zakopane,
 - realizacja drogi krajowej Chochołów – Poronin, z wykorzystaniem i modernizacją dróg wojewódzkich,
 - budowa linii kolejowej Nowy Targ – Podczerwone,
 - realizacja linii energetycznej 110 kV relacji Jabłonka – Zakopane,
 - realizacja gazociągu wysokoprężnego Ø 150 mm Pn 6,3 Ludźmierz – Jabłonka ze stacją redukcyjno – pomiarową w rejonie Czarnego Dunajca,
 - realizacja magistrali przesyłowych wód geotermalnych relacji m.in. Koniówka – Chochołów – Witów;
- Zadania z zakresu leśnictwa:
 - uznanie wszystkich lasów w województwie za ochronne – niezależnie od struktury własnościowej i położenia.

Zgodnie ze studium zagospodarowania przestrzennego byłego woj. nowosądeckiego na terenie gminy znajdują się części obszarów funkcjonalnych:

- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego obejmujące rejon torfowisk, gdzie przewiduje się objęcie obszaru różnymi formami ochrony;
- koncentracji działalności produkcyjno-usługowej, z centrum w Czarnym Dunajcu gdzie rozwój gospodarczy powinien być związany w dużym stopniu z obsługą turystyki i wypoczynku;
- rolniczo-rekreacyjny, o korzystniejszych w skali województwa warunkach naturalnych dla rozwoju rolnictwa, w różnym stopniu przemieszanego z rekreacją, w zależności od warunków przyrodniczych, atrakcyjności terenu i aktywności samorządowej;
- działalności związanej ze współpracą przygraniczną i otwarciem na Europę;

Studium jako główny kierunek gospodarki rolnej określa chów bydła i owiec oparty o pastewny system użytkowania ziemi. Gospodarka leśna powinna być podporządkowana ochronnej funkcji lasów niezależnie od stanu własności.

W systemie osadniczym studium określa pozycję Czarnego Dunajca jako wielofunkcyjnego ośrodka usługowego.

Jako główne kierunki rozwoju w kategoriach działalności społeczno – gospodarczej studium wskazuje dla obszaru gminy działalność produkcyjno – usługową i turystykę.

3. Uwarunkowania w zakresie infrastruktury technicznej i komunikacji

3.1. Zaopatrzenie w wodę

Gmina jest w całości zaopatrywana w wodę z lokalnych ujęć wód powierzchniowych i głębinowych. Znaczna część mieszkańców korzysta z lokalnych ujęć i wodociągów grupowych będących własnością mieszkańców poszczególnych miejscowości gminy. Większość z funkcjonujących ujęć dla wodociągów grupowych nie posiada wyznaczonych stref ochronnych.

Miejscowość Czarny Dunajec posiada sieć wodociągową zasilaną w wodę z jednego ujęcia wody powierzchniowej. Woda ujmowana jest pośrednio z rzeki Czarny Dunajec płytką studnią zlokalizowaną w odległości ok. 250 m od głównego nurtu rzeki. Ujęcie zlokalizowane jest w południowym rejonie wsi Czarny Dunajec.

3.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

W gminie tylko trzy miejscowości posiadają kanalizację sanitarną - w trakcie realizacji: Czarny Dunajec, Podczerwone i Koniówka. Jest to system wspólny dla tych miejscowości.

W miejscu zakończenia systemu kanalizacyjnego budowana jest biologiczno-chemiczna oczyszczalnia ścieków sanitarnych o wydajności $Q_{\text{srđ}} = 850 \text{ m}^3/\text{d}$ (wg projektu technicznego).

Oczyszczalnia ta została zaprojektowana do przyjęcia ścieków sanitarnych z miejscowości:

- Czarny Dunajec,
- Podczerwone,
- Koniówka,
- Chochołów

oraz z miejscowości należących do sąsiedniej gminy Kościelisko:

- Witów,
- Dzianisz.

Przewiduje się zrzut oczyszczonych ścieków do rzeki Czarny Dunajec.

W pozostałych miejscowościach wszystkie budynki i gospodarstwa odprowadzają ścieki do przydomowych zbiorników na ścieki.

Sieć kanalizacji opadowej posiada miejscowość Czarny Dunajec. Sumaryczna długość sieci kanalizacji opadowej wynosi ok. 5,0 km. Zrzut wód opadowych z tego kanału bezpośrednio do odnogi rzeki Czarny Dunajec.

Gmina położona jest w zlewni Zbiornika Czorsztyń-Niedzica i objęta jest programem porządkowania gospodarki wodno-ściekowej finansowanym przez ODGW i Wojewodę Małopolskiego.

Każda nieruchomość zabudowana na terenie gminy, która ze względu na odległość od kolektora nie może być podłączona do kanalizacji sanitarnej, musi być wyposażona w bezodpływowy zbiornik ścieków komunalnych, z którego ścieki muszą być wywożone do oczyszczalni na koszt właściciela nieruchomości.

Ścieki garbarskie właściciele zakładów zobowiązani są przechowywać w szczelnych zbiornikach i usuwać do utylizacji na własny koszt w przystosowanych do tego celu oczyszczalniach.

3.3. Gazownictwo

Aktualnie na terenie gminy w realizacji jest sieć gazowa średniego ciśnienia na terenie miejscowości Stare Bystre, częściowo sieć ta została już oddana do eksploatacji.

Źródłem zasilania w gaz w/w sieci jest gazociąg wysokoprężny $\phi 300 \text{ CN } 6,3 \text{ MPa}$ Rabka – Zakopane i stacja redukcyjna gazu I stopnia zlokalizowana na terenie miejscowości Ludźmierz .

Średnice istniejących gazociągów ϕ 180 PE oraz ϕ 50 PE i ϕ 40 PE wykonane zostały zgodnie z rozwiązaniami docelowymi przewidywanymi dla gazyfikacji całej gminy, zgodnie z opracowanym Programem gazyfikacji gminy Czarny Dunajec z roku 1992 i pozwalają na dostawę gazu zarówno dla celów komunalnych jak i grzewczych.

3.4. Elektroenergetyka

Zaopatrzenie odbiorców w energię elektryczną na terenie gminy realizowane jest poprzez system sieci napowietrznych średniego napięcia zasilany z głównych punktów zasilania leżących poza obszarem gminy, tj ze stacji 110/SN w Szaflarach, Lasku, Nowym Targu i Zakopanem .

Poszczególne odbiorcy zasilani są ze stacji transformatorowych SN/0.4 kV - głównie w wykonaniu napowietrznym. Moce poszczególnych jednostek transformatorowych zawierają się w granicach 50 do 250 kVA.

Układ sieci jak również rozmieszczenie stacji transformatorowych dostosowany jest na ogół do aktualnych potrzeb w zakresie zapotrzebowania na energię elektryczną, przy czym istnieją rejonry wymagające pilnie reelektryfikacji.

Przez teren gminy przebiegają linie energetyczne najwyższych napięć:

- 110 kV relacji Skawina – Szaflary,
- 110 kV relacji Jordanów – Szaflary.

Linie te wymagają zachowania stref ochronnych wyłączonych spod zabudowy po ok.15 m od osi linii.

Zarówno sieci jak i urządzenia zasilające średniego napięcia nie stwarzają zasadniczych ograniczeń w rozwiązaniach urbanistycznych.

Funkcjonujący na terenie gminy system zaopatrzenia w energię elektryczną średniego napięcia dostosowany jest do istniejącego zapotrzebowania, a rozwiązania techniczne są wynikiem zarówno sposobu zagospodarowania jak również ukształtowaniem terenowym System zaopatrzenia w energię elektryczną jest systemem otwartym pozwalającym na jego dalszą rozbudowę w miarę narastania potrzeb w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną.

3.5. Komunikacja

Układ drogowy

Podstawowy układ drogowy gminy tworzą drogi wojewódzkie:

- droga wojewódzka nr 957 (Białka - Jabłonka) - granica gminy – Piekelnik – Czarny Dunajec – granica gminy – (Rogoźnik – Nowy Targ), pełniąc funkcję *drogi głównej* ,
- droga wojewódzka nr 958 (Chabówka – Bielanka) – granica gminy – Pieniążkowice – Czarny Dunajec – Chochołów – granica gminy – (Witów – Zakopane).

oraz drogi powiatowe, pełniące funkcje dróg zbiorczych i lokalnych:

- droga powiatowa nr 25424 Ratułów – Czerwienne – granica gminy - (Ząb), pełniąc funkcję *drogi lokalnej*,
- droga powiatowa nr 25425 Czarny Dunajec – Ciche Dln. – Ratułów – granica gminy – (Nowe Bystre – Poronin), pełniąc funkcję *drogi zbiorczej*
- droga powiatowa nr 25426 Ciche Grn. – granica gminy – (Dzianisz), pełniąc funkcję *drogi lokalnej* ,
- droga powiatowa nr 25427 Chochołów – Ciche Dln., pełniąc funkcję *drogi lokalnej*
- droga powiatowa nr 25428 Chochołów – granica państwa – (Sucha Hora), pełniąc funkcję *drogi zbiorczej*,
- droga powiatowa nr 25429 (Rogoźnik) – granica gminy – Stare Bystre – Ciche Dln., pełniąc funkcję *drogi lokalnej*,
- droga powiatowa nr 25430 (Ludźmierz – Długopole) – granica gminy – Wróblówka – Czarny, pełniąc funkcję *drogi lokalnej*,

- droga powiatowa nr 25431 (Długopole) – granica gminy – Dział – Pieniążkowice, pełniąca funkcję *drogi lokalnej*,
- droga powiatowa nr 25438 (Harkabuz – Bukowina Osiedle) – granica gminy – Podszkle - Piekielnik -, pełniąca funkcję *drogi lokalnej*,
- droga powiatowa nr 25439 Pieniążkowice – Odrowąż – Załuczne – Piekielnik, pełniąca funkcję *drogi zbiorczej*.

Z wyjątkiem kilku krótkich odcinków drogi układu podstawowego posiadają nawierzchnię asfaltową i podstawowe parametry techniczne przewidziane dla dróg IV i V klasy technicznej.

Układ drogowy uzupełniający tworzą lokalne i dojazdowe drogi gminne, w większości o nawierzchni twardej. Najważniejsze lokalne drogi gminne to:

- Stare Bystre – granica gminy – (Maruszyna)
- Podszkle – granica gminy – (Podwilk)
- Ciche Dln. – Miętustwo
- Odrowąż – Bukowina
- Czerwienne – Skrzypne
- Dział – Morawczyna
- Ratułów- -Ciche
- Ratułów – Szeligówka - Czerwienne

Aktualny układ komunikacyjny gminy generalnie nie wykazuje znaczących braków w zakresie gęstości sieci drogowej, z wyjątkiem części powiązań o charakterze lokalnym. Powiązania sołectw z siedzibą gminy są zadawalające. Przebiegające przez gminę drogi wojewódzkie regionalne nr 957 i nr 958 obsługują zarówno ruch o charakterze tranzytowym jak i źródłowo-docelowym, a w obrębie przejść przez centralne rejony wsi (głównie droga nr 958) – także ruch wewnętrzny. Przebieg dróg nr 957 i 958, jest na odcinkach przebiegających przez zwartą zabudowę niekorzystny z punktu widzenia uciążliwości komunikacyjnych, (Piekielnik, Czarny Dunajec, Podczerwone, Chochołów, Pieniążkowice). Droga nr 958 traktowana jako alternatywna dla „zakopianki” charakteryzuje się szczególnie dużym natężeniem ruchu w okresie wyjazdów turystycznych. Ruch lokalny odbywa się na drogach powiatowych i gminnych; nie pełnią one funkcji tranzytowych.

Istniejąca sieć drogowa wszystkich klas funkcjonalnych charakteryzuje się na wielu odcinkach niedostosowaniem parametrów technicznych do współczesnych wymogów ruchu (zaniżone promienie łuków, nienormatywne spadki podłużne); szczególnie duże braki występują w zakresie segregacji ruchu pieszego i rowerowego.

Układ kolejowy

Przez obszar gminy przebiegała linia kolejowa kl. 2 nr 118 (Nowy Targ) – Czarny Dunajec – Podczerwone, stanowiąca w momencie powstania w początkach XX wieku część powiązania z terenami dzisiejszej Słowacji poprzez Suchą Horę w kierunku Kralovan, od roku 1945 funkcjonująca jako linia lokalna. Linia ta została zlikwidowana w latach 80-tych. Obsługa lokalna (w minimalnym zakresie) i towarowa terenu gminy odbywa się obecnie za pośrednictwem stacji Nowy Targ na linii nr 99 Chabówka – Zakopane i stacji Nowy Targ Fabryczny na pozostałości linii nr 118, usytuowanych w sąsiedztwie wschodnich granic gminy. W zakresie połączeń międzyregionalnych obsługa gminy trakcją kolejową odbywa się poprzez stację Nowy Targ.

Główne problemy komunikacyjne

- Szybki wzrost natężeń ruchu na drogach wojewódzkich (tendencja wzrostowa od 108 do 140 % potwierdzona w prognozie ruchu GDDP na rok 2015) i powiatowych, skutkujący wzrostem zagrożenia bezpieczeństwa użytkowników,
- Brak segregacji ruchu tranzytowego i lokalnego na przebiegających przez teren gminy drogach regionalnych nr 957 i nr 958,
- Niedostosowanie parametrów technicznych dróg do wymogów normatywnych dla poszczególnych klas technicznych,

- Ewentualność weryfikacji ustaleń planistycznych w związku z zamierzeniami rewindykacji linii kolejowej nr 118,
- Konieczność weryfikacji ustaleń planistycznych w zakresie szerokości linii rozgraniczających dróg:
 - drogi klasy G: szerokość jezdni.na terenie zabudowy min. 6,5 m
szerokość jezdni poza terenem zabudowy min. 6,0 m
szerokość w liniach rozgraniczających min. 25,0 m
 - drogi klasy Z: szerokość jezdni na terenie zabudowy min. 6,5 m
szerokość jezdni poza terenem zabudowy min. 5,5 m.
szerokość w liniach rozgraniczających min. 20,0 m.
 - drogi klasy L: szerokość jezdni na terenie zabudowy min. 5,0 m.
szerokość jezdni poza terenem zabudowy min. 5,0 m.
szerokość w liniach rozgraniczających:
 - na terenie zabudowy min. 12,0 m.
 - poza terenem zabudowy min. 15,0 m
 - drogi klasy D: szerokość jezdni:
 - min. 3,0 m. (1 pas ruchu).
 - min. 4,5 m. (2 pasy ruchu)szerokość w liniach rozgraniczających:
 - na terenie zabudowy min. 10,0 m.
 - poza terenem zabudowy min. 15,0 m.
- Konieczność określenia:
 - stref ochronnych - oddziaływań maksymalnych (ekstremalnych), wymagających zmiany sposobu zagospodarowania i użytkowania obszaru, który obejmują - z powodu braku możliwości ograniczenia ponadnormatywnego oddziaływania drogi
 - stref ograniczonego zagospodarowania i użytkowania, obejmujących obszary, na których szkodliwe oddziaływanie ruchu drogowego na środowisko ogranicza lub utrudnia korzystanie z terenu w dotychczas ustalony sposóbStrefy te składają się ze:
 - stref zagrożenia, w których niedopuszczalna jest lokalizacja obiektów budowlanych z pomieszczeniami przeznaczonymi na stały pobyt ludzi oraz prowadzenie gospodarki rolnej oraz
 - stref uciążliwości, w których należy zapewnić maksymalną skuteczną ochronę istniejących obiektów przeznaczonych na stały pobyt ludzi.Strefy powyższe należy wprowadzić wzdłuż istniejących i projektowanych dróg układu odstawowego o prognozowanym natężeniu ruchu dobowego (SDR) powyżej 1000 poj/dobę Orientacyjny zasięg strefy uciążliwości wzdłuż dróg układu podstawowego gminy , w przypadku braku środków ochrony czynnej (ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej) można określić jako:
 - ok. 100 od krawężnika jezdni dla drogi nr 957
 - ok. 70 m od krawężnika jezdni dla drogi nr 958,
- Konieczność uporządkowania systemu organizacji ruchu i parkowania w rejonach koncentracji potrzeb parkingowych (rejon centrum Czarnego Dunajca, obiektów handlowych, usługowych i sakralnych, miejsc obsługi podróżnych, urządzeń sportowych), zapewniającego eliminację z tych rejonów ruchu o charakterze tranzytowym,
- Brak lokalnych stacji paliw, ułatwiających mieszkańcom gminy zaopatrzenie w paliwo bez potrzeby korzystania z dróg regionalnych,
- Brak rozwiązań systemowych komunikacji zbiorowej,
- Brak segregacji ruchu pieszego i rowerowego na drogach głównych i zbiorczych.

3.6. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami prowadzona jest w oparciu o Uchwałę nr XXXVIII/209/97 Rady Gminy z dnia 10.12.1997 r. Każda posesja oraz obiekty użyteczności publicznej i obsługi ludności (handel, usługi)

winna być wyposażona w urządzenia do gromadzenia odpadów komunalnych. W myśl Uchwały gromadzenie odpadów stałych mogło być prowadzone w workach z tworzyw. Od 1.01.1999 r. powinny to być trwałe pojemniki o pojemności 0,11 m³.

Właściciele zakładów produkcyjnych: krawieckich, kuśnierskich, garbarń, wytwórni mas bitumicznych muszą na własny koszt usuwać odpady na składowisko przystosowane do unieszkodliwiania takich odpadów.

System usuwania odpadów obsługuje posiadająca koncesję gminy firma prywatna usług transportowych i handlu St. Maśnica z Czarnego Dunajca.

Właściciele posesji zobowiązani są do zawarcia umowy z firmą wywozową. W przypadku braku umowy obowiązki wywozu przejmuje gmina (za stosownymi opłatami).

Wywóz odbywa się dwuetapowo. Po odbiorze odpady gromadzone są na składowisku przejściowym na terenie dawnego wysypiska odpadów komunalnych na prawym brzegu rzeki w Czarnym Dunajcu, skąd po nagromadzeniu odpowiedniej ilości, przewożone są transportem wielkotonażowym na składowisko na Górnym Śląsku.

System ten ma być stosowany do uruchomienia składowiska w Nowym Targu, dokąd odpady mają być wywożone bezpośrednio po odbiorze.

Ze względu na oparcie gospodarki odpadami o będące w realizacji centralne składowisko w Nowym Targu, które jest najkorzystniejszym "ekologicznie" rozwiązaniem problemu, traci sens ustalenie obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego utrzymujące lokalizację gminnego składowiska odpadów i możliwość poszukiwania nowych lokalizacji dla małych wysypisk odpadów.

II. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ORAZ ZALECENIA W ZAKRESIE POLITYKI PRZESTRZENNEJ I GOSPODARCZEJ GMINY

1. Kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego

1.1. Rozwój demograficzny

Charakterystyka prognozowanych zmian demograficznych

Wg opracowanej dla potrzeb niniejszego studium pomigracyjnej prognozy demograficznej ludność gminy wynosić będzie:

w roku 2005	21,40 tys. osób
w roku 2010	22,10 tys. osób
w roku 2015	22,60 tys. osób
w roku 2020	22,85 tys. osób

Analiza danych liczbowych pozwala na sformułowanie dwóch podstawowych wniosków:

- Dynamika przyrostu ludności w gminie powinna - generalnie rzecz biorąc - utrzymywać się na podobnym poziomie jak przyjęty w najnowszej prognozie demograficznej GUS dla obszarów wiejskich byłego województwa nowosądeckiego.
- Przekształceniom ulegać będą struktury wiekowe ludności i to zarówno w podstawowych jak i w cząstkowych grupach wieku.

W całym okresie perspektywnym obserwowany będzie proces przekształceń struktury wiekowej. Zmiany te będą wielokierunkowe i z różną siłą oddziaływać będą na poszczególne grupy wieku.

Ważnym aspektem przekształceń strukturalnych będzie tzw. „falowanie” cząstkowych grup wiekowych - często odmienny w czasie przyrost ew. spadek, wyrażony zarówno w liczbach bezwzględnych jak również w udziale cząstkowych grup wiekowych w ogólnej populacji ludności. Przekształcenia te wymuszać będą konieczność formułowania adekwatnych do perspektywnych potrzeb miejscowej społeczności kierunków rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej. Przykładowo: dostosowywanie lokalnej bazy szkolnej do zmieniającego się w czasie zapotrzebowania na kształcenie, czy też objęcia opieką zdrowotną i społeczną zwiększającej się populacji ludności starszej.

Liczebność ludności w wieku przedprodukcyjnym będzie ulegać zmniejszaniu praktycznie aż do 2010 r. i dopiero w dalszym okresie perspektywnym powinno nastąpić odwrócenie tej spadkowej tendencji, osiągając w 2015 r. poziom niezbyt odbiegający od obecnego, aby w kolejnym pięcioleciu zmniejszyć się o 50 osób.

Populacja ludności w wieku produkcyjnym będzie wzrastać praktycznie aż do 2020 r. (w sumie o ok. 1760) osób. Wzrost ten będzie rezultatem wchodzenia w wiek produkcyjny (szczególnie w ciągu najbliższych kilku lat) licznych roczników obecnie uczących się w szkołach średnich.. Przedstawionym zmianom towarzyszyć będzie zaznaczający się proces starzenia się ludności w wieku produkcyjnym.

Systematycznie wzrastać będzie liczebność populacji ludności w wieku poprodukcyjnym. W okresie prognostycznym (1998-2020) populacja ta powinna ulec zwiększeniu o około 820 osób. W rezultacie opisanych zmian w 2020 roku odsetek tej grupy ludności w ogólnej liczbie mieszkańców gminy osiągnie poziom ok. 15%.

Charakterystyczną cechą przekształceń strukturalnych gospodarstw domowych będą różnokierunkowe zmiany w liczebności gospodarstw wg liczby osób w gospodarstwie. Udział gospodarstw małych

będzie systematycznie wzrastać natomiast gospodarstw dużych ulegać będzie stopniowemu zmniejszaniu.

Konsekwencje zmian w wielkościach i strukturze ludności dla kształtowania perspektywicznej polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej w gminie Czarny Dunajec

Rozwój demograficzny gminy, a zwłaszcza kierunki zmian ilościowych poszczególnych grup wiekowych miejscowej ludności, stanowią jedną z podstawowych przesłanek decydujących o kierunkach perspektywicznej polityki społeczno-ekonomicznej i przestrzennej. Przykładowo dotyczyć one powinny; dostosowywania lokalnej bazy szkolnej do zmieniającego się w czasie zapotrzebowania na kształcenie, tworzenia nowych miejsc pracy dla zwiększających się zasobów pracy (przyrost ludności w wieku produkcyjnym), objęcia opieką zdrowotną i społeczną zwiększającej się populacji ludności starszej, czy też przygotowania nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe dla nowych gospodarstw domowych.

Jednym z decydujących elementów kształtowania przyszłościowej polityki społeczno-gospodarczej jest przewidywany przyrost liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Do 2020 roku, czyli w przeciągu najbliższych dwudziestu lat, populacja ludności w wieku produkcyjnym może zwiększyć się w gminie o niecałe 1,8 tys. osób.

Przyjmując utrzymanie się współczynników aktywności zawodowej na obecnym poziomie prognozować można, że w latach 1998-2020 podaż zasobów pracy w gminie zwiększyć się może o około 1,2 - 1,5 tys. osób.

Przedstawione powyżej szacunki dot. przyrostu nowych zasobów pracy, którym należałoby stworzyć miejsca pracy, to jedno z podstawowych wyzwań stojących przed władzami gminy. Problem ten nabiera szczególnego znaczenia w kontekście, jak się wydaje nieuchronnej - w okresie perspektywnym - restrukturyzacji gminnego rolnictwa, której efektem może być „uwalnianie” wolnej siły roboczej, utajonej obecnie w indywidualnych gospodarstwach rolnych w formie tzw. przeludnienia agrarnego.

1.2. Mieszkalnictwo

Przewidywany w prognozie demograficznej wzrost ludności gminy z 20300 osób do 22850 w roku 2020, a w szczególności wzrost liczby gospodarstw domowych z 5600 do 8150, spowoduje powstanie znacznych potrzeb na nowe mieszkania.

Przewiduje się konieczność budowy do roku 2020 około 1400 mieszkań i tym samym powiększenie zasobu mieszkaniowego z ok. 6740 do ok. 8000 mieszkań, (z uwzględnieniem ubytków starych obiektów).

O ile przyrost ten będzie zrealizowany, pozwoli to na osiągnięcie wskaźnika ok. 350 mieszkań na 1000 mieszkańców i 1,02 gospodarstwa domowego na 1 mieszkanie.

W związku z rolniczym charakterem gminy w najbliższym czasie, podobnie jak dotychczas, głównym sposobem na rozwój zasobu mieszkaniowego będą inwestycje indywidualnych inwestorów, rolników oraz osób pracujących na terenie i poza obszarem gminy, budujących wolnostojące budynki jednorodzinne, na własnych działkach.

Trzeba zatem wziąć pod uwagę fakt, że, o ile utrzyma się istniejąca tendencja dodatkowej migracji, będzie to wymagało udostępnienia odpowiednio przygotowanych rezerw terenów budowlanych.

Ewentualność ta powinna być też wzięta pod uwagę m.in. przy projektowaniu infrastruktury (sieci wodno - kanalizacyjnej i innych).

1.3. Usługi publiczne

Przewidywane kierunki i skala rozwoju usług publicznych wynikają w pierwszej kolejności z przewidywanych zmian w demografii gminy Czarny Dunajec, obecnego stanu świadczonych usług publicznych jak również z wprowadzanych obecnie reform systemu szkolnictwa, reform w zakresie służby zdrowia jak i pozostałych służb publicznych związanych nowym podziałem terytorialnym kraju i wynikającym z tego nowym podziałem zadań pomiędzy poszczególne jednostki samorządowe.

Analiza ww. czynników wykazuje, że w perspektywie najbliższych 20 lat, dla zapewnienia właściwych standardów dostępności usług powinno zostać zrealizowane następujące przedsięwzięcia:

Oświata:

- Budowa w Czarnym Dunajcu nowego gimnazjum lub szkoły podstawowej z równoczesnym przekazaniem budynku SP 2 na potrzeby gimnazjum,
- Budowa gimnazjum w Cichem (na znajdującej się przy szkole działce),
- Budowa sal gimnastycznych przy działających gimnazjach (ew. za wyjątkiem gimnazjum w Piekielniku), dokończenie budowy sali gimnastycznej w Czarnym Dunajcu,
- Budowa nowych szkół podstawowych (Pieniążkowice, Czerwiennie, Ratułów).

Służba zdrowia:

- Adaptacja pomieszczeń Ośrodka Zdrowia w Czarnym Dunajcu m.in. dla potrzeb funkcjonowania Zespołu Pomocy Doraźnej (pogotowia),
- Dokończenie budowy ośrodka zdrowia w Chochołowie
- Usunięcie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych we wszystkich placówkach służby zdrowia na terenie gminy.

Administracja, bezpieczeństwo publiczne

- Rozbudowa względnie adaptacja nowych pomieszczeń na potrzeby administracji samorządowej,
- Wyznaczenie (adaptacja) pomieszczeń na lokalne placówki Policji (rewiry dzielnicowych w poszczególnych sołectwach),
- Rozbudowa remiz OSP w miejscowościach :
 - Cichem 2,
 - Cichem Dolnym,
 - Czerwiennym Dolnym,
 - Odrowążu,
 - Załącznym (brak parkingu i placu ćwiczeń).

Kultura, rozrywka

- Adaptacja pomieszczeń przystosowanych w pełni dla potrzeb biblioteki w Ratułowie,
- Znalezienie innej lokalizacji dla biblioteki w Cichem (znajdujacej się obecnie w pomieszczeniach prywatnych),
- Budowa domu Kultury w Cichem Miętustwo.

Sport, turystyka, rekreacja

- Budowa boisk przyszkolnych (Ratułów, Czerwiennie, Odrowąż, Ciche, Pieniążkowice),
- Budowa wyciągów narciarskich wraz zapleczem socjalnym (Ratułów, Czerwiennie, Odrowąż, Załączne, Piekielnik).

1.4. Rozwój gospodarczy gminy

Niedostatek miejsc pracy oraz perspektywy powiększenia wpływów do budżetu skłaniają do działań na rzecz aktywizacji rozwoju gospodarczego gminy.

Najwłaściwszym kierunkiem rozwoju gospodarki na terenie gminy jest turystyka, z wykorzystaniem naturalnych cech obszaru gminy, tj. ukierunkowania na klientów poszukujących spokojnego pobytu w niezbyt dużej odległości od strefy wysokogórskiej, z możliwością jednak dostępu do niezbyt trudnych tras narciarskich, pływalni, jazdy konnej. Tereny możliwe do udostępnienia inwestorom powinny być wystarczająco przygotowane pod względem informacyjnym, prawnym oraz podstawowego uzbrojenia.

Wykorzystanie naturalnych bogactw, jak złoża żwiru, czy wody cieplicowe, powinno być w miarę możliwości wzięte pod uwagę oraz sprawdzona realność przedsięwzięć w tym zakresie.

Należy również przewidzieć możliwość lokowania rozwijających się zakładów w zakresie tradycyjnych rodzajów produkcji i usług (m.in. wyroby z drewna, odzież i in.).

1.5. Turystyka i rekreacja

Walory przyrodnicze obszaru dają możliwość wielokierunkowych działań wykorzystujących zróżnicowanie ukształtowania i warunków naturalnych w obszarze gminy.

Główne obszary działań w tym zakresie to:

Wypoczynek nadwodny

Efekty wpływające korzystnie na rozwój turystyki w gminie można osiągnąć poprzez wykorzystanie naturalnych walorów potoku Czarny Dunajec jako miejsca rekreacji. Zarysowują się dwa kierunki wykorzystania:

- wędkowanie - bezpośrednio w korycie rzeki oraz w specjalnie urządzonych zbiornikach wodnych (stawy rybne), co zostało już zapoczątkowane,
- plażowanie i kąpiel. Ten rodzaj wypoczynku wymaga poprawy czystości wód rzeki, co będzie efektem dalszych etapów realizacji programu ochrony Zbiornika Czorsztyńskiego oraz odpowiedniego przystosowania koryta (w ramach prac regulacyjnych). Celowym wydaje się także opracowanie koncepcji wykorzystania do celów rekreacyjnych wód termalnych, ewentualnie w połączeniu z rekreacyjnym zagospodarowaniem rzeki.

Tereny rekreacyjne Czarnego Dunajca powinny być lokalizowane punktowo, w oddaleniu od cennych zespołów przyrodniczych.

Dodatkowe możliwości wykorzystania rekreacyjnego dają możliwość zagospodarowania istniejących i potencjalnych wyrobisk poźwirowych (kąpieliska, wędkowanie, a nawet sporty wodne).

Turystyka piesza i rowerowa

Podziały własnościowe i co za tym idzie, gęsta sieć dróg polnych i leśnych, wiodących terenami o urozmaiconej rzeźbie i dużych walorach widokowych umożliwiają utworzenie sieci tras turystycznych (także rowerowych) przy niewielkich nakładach. Istnienie sieci szlaków może w dużym stopniu zwiększyć atrakcyjność terenu jako regionu agroturystycznego. W studium wskazano możliwości wytyczenia tras rowerowych oraz tras turystyki narciarskiej.

Przy wytyczaniu tras i szlaków turystycznych oraz sytuowaniu obiektów rekreacyjnych należy wcześniej rozpoznać, czy nie spowodują one fragmentaryzacji torfowisk oraz terenów lęgowych chronionych gatunków zwierząt, głównie ptaków (cietrzewia, głuszca). Szlaki nie powinny tworzyć zbyt gęstej sieci.

Narciarstwo rekreacyjne

Gmina dysponuje korzystnie ukształtowanymi terenami dla zjazdowego narciarstwa rekreacyjnego. Szczególnie atrakcyjnymi dla tej funkcji ze względu na ukształtowanie i pokrycie terenu, dostępność mediów oraz bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną są stoki w rejonie Pogórza Gubałowskiego, a także w północnej części gminy, na zboczach Beskidów.

Zespoły leśne i torfowiska

Torfowiska wraz z otoczeniem (lasy, mokradła) nie są obiektem nadającym się do zwiedzania w sposób masowy, mogą natomiast służyć jako obiekt dydaktyczny. W celu udostępnienia do zwiedzania torfowiska muszą być odpowiednio wyposażone w urządzenia umożliwiające przejście. Większe możliwości przystosowania przez wyznaczenie różnego rodzaju szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych) istnieją w leśnym i łąkowym otoczeniu torfowisk.

Torfowiska jako obiekty zwiedzania będą prawdopodobnie przedmiotem zainteresowania stosunkowo wąskiej grupy turystów o zainteresowaniach przyrodniczych, a także, w ramach zajęć dydaktycznych, młodzieży szkolnej.

Jest mało prawdopodobne, by efekty ekonomiczne ożywienia ruchu turystycznego w rejonie torfowisk stały się ekwiwalentem dochodów z pozyskiwania torfu. Efekty rozwoju turystyki powinny jednak wpływać na stopniowe ograniczanie eksploatacji.

1.6. Gospodarka rolna i leśna

Niska jakość produkcyjna gleb i trudne warunki przyrodnicze powodują, iż znaczenie rolnictwa jako czynnika dalszego rozwoju gospodarczego gminy będzie maleć. Wysoką pozycję i konkurencyjność ekonomiczną utrzyma w następnych latach grupa wysoko wydajnych gospodarstw gospodarstw dysponujących większym areałem ziemi. Dla pozostałych gospodarstw należy w najbliższym okresie czasu przewidzieć możliwość podjęcia innych (zarówno związanych z rolnictwem jak i nierolniczych) form działalności gospodarczej w celu złagodzenia kryzysowych efektów związanych z możliwym wzrostem bezrobocia. Taki efekt mogą bowiem wygenerować zaznaczające się już w gminie tendencje do samorzutnej marginalizacji rolnictwa.

Ze względu na zaledwie 15% stopień zalesienia obszaru gminy gospodarka leśna w przyszłości nie będzie odgrywała istotnej roli w ekonomice gminy. Jakkolwiek istnieją w gminie możliwości zwiększenia obszaru leśnego (np. poprzez wprowadzenie zalesień słabych i trudnych do uprawy - a obecnie często odlogowanych - gruntów rolnych), to jednak do momentu osiągnięcia przez nowo zakładane drzewostany wieku produkcyjnego, będą one wymagały pewnych nakładów inwestycyjnych. Zaś eksploatacja będąca wynikiem cięć sanitarnych i pielęgnacyjnych przypuszczalnie nie będzie w stanie zniwelować poniesionych na hodowlę lasu nakładów.

W związku z tym najbardziej efektywnym kierunkiem dalszego zagospodarowania wydaje się być zwiększenie stopnia lesistości gminy. Jest to (w nowych warunkach gospodarczych) element bardzo istotny i pożądany, ze względu na szczególną wartość lasów w środowisku, która wiąże się z potrzebą:

- zwiększenia zróżnicowania krajobrazu,
- poprawy funkcji wodo- i glebochronnych,
- łagodzenia ekstremalnych stanów hydrologicznych w ciekach,
- poprawą proporcji pomiędzy obszarami leśnymi a pozostałymi formami użytkowania ziemi, jako podstawowej bazy do rozwoju rolnictwa ekologicznego.

2. Kierunki polityki gminy w zakresie kształtowania struktury przestrzennej oraz ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego

2.1. Określenie predyspozycji funkcjonalno-przestrzennych obszarów – zasady, kryteria oceny

Istotnym elementem kształtowania polityki przestrzennej jest określenie predyspozycji funkcjonalno-przestrzennych terenów gminy i wskazanie optymalnych kierunków ich perspektywicznego zagospodarowania zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W oparciu o wyniki analiz, w ramach określenia uwarunkowań i kierunków rozwoju gminy opracowano koncepcję podziału terenu na obszary funkcjonalne, z uwzględnieniem realnych możliwości działań w sferze gospodarczej i prawno-administracyjnej. Charakterystyka proponowanych kierunków zagospodarowania powinna stanowić wytyczną dla realizacji polityki przestrzennej gminy, podejmowanych inicjatyw inwestycyjnych i gospodarczych oraz dla określania przeznaczenia terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Ustalenia studium w zakresie określenia dyspozycji dla obszarów funkcjonalnych winny być traktowane jako zasady ogólne, wynikające z charakteru i szczegółowości niniejszego opracowania. Zasady te winny być uściślane w ustaleniach tworzonych planów miejscowych, z uwzględnieniem uwarunkowań szczegółowych przy dopuszczeniu, w uzasadnionych przypadkach, korektur w zakresie położenia, wielkości i zakresu dopuszczalnych funkcji.

Obszary funkcjonalne wydzielono w oparciu o następujące główne kryteria:

- cechy i wartości środowiska przyrodniczego,
- istniejący sposób zagospodarowania i użytkowania,
- optymalne ze względów przyrodniczych sposoby zagospodarowania,
- zarysowujące się kierunki przemian sposobów użytkowania, wynikające z aktualnych procesów społeczno-gospodarczych zachodzących na terenie gminy,
- przeznaczenie terenów w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- inne uwarunkowania zagospodarowania obszaru, w tym formalno-prawne, wśród których istotne znaczenie ma przebieg procedury planistycznej sporządzanego aktualnie planu miejscowego gminy, (m.in. oczekiwań i aspiracji mieszkańców wyrażonych w formie wniosków, a także protestów i zarzutów do planu, wpływających na podejmowane decyzje planistyczne).

W obrębie dwóch głównych kategorii funkcjonalnych, tj.: obszarów inwestycyjnych (dla rozwoju struktury osadniczej, funkcji gospodarczych i turystycznych) oraz terenów otwartych (gospodarki rolnej i leśnej oraz funkcji środowiskowych) wskazano zróżnicowane funkcjonalnie typy obszarów oraz strefy (tereny, obiekty) o szczególnych uwarunkowaniach i predyspozycjach, dodatkowo różnicujących możliwości zagospodarowania. Wydzielone na podstawie powyższych kryteriów obszary funkcjonalne wraz z określeniem proponowanych form zagospodarowania i działań kierunkowych zestawiono i scharakteryzowano poniżej.

2.2. Kierunki zagospodarowania obszarów o określonych predyspozycjach rozwoju

2.2.1. Obszary inwestycyjne przewidywane dla rozwoju struktury osadniczej oraz funkcji gospodarczych i turystycznych gminy

Obszary o przewadze zabudowy mieszkaniowej z usługami nieuciążliwymi

Obszary obejmują:

- główne zręby struktury osadniczej gminy – zabudowę poszczególnych sołectw oraz tereny ich potencjalnego rozwoju,
- różne typy zabudowy: zabudowę zagrodową (siedliskową), w tym gospodarstwa o profilu agroturystycznym, zabudowę mieszkaniową, głównie jednorodzinną, mieszkaniowo-usługową, letniskową (drugie domy),
- usługi publiczne, usługi komercyjne, zakłady rzemieślnicze i wytwórcze,
- obiekty, urządzenia, sieci infrastruktury technicznej,
- liczne zasoby dóbr kultury podlegające ochronie.

Kierunki zagospodarowania i rozwoju:

W obrębie obszarów powinny koncentrować się główne kierunki rozwoju inwestycyjnego w obszarze gminy z zakresu mieszkalnictwa, usług publicznych, nieuciążliwych usług komercyjnych, usług turystyki i rekreacji. Nakłady inwestycyjne powinny obejmować kompleksowo realizowaną infrastrukturę oraz rozwijany i modernizowany układ komunikacyjny. Dominującą formą zabudowy powinno być budownictwo jednorodzinne, przy czym w zależności od specyfiki konkretnej lokalizacji mogą występować różne formy zabudowy (zabudowa zwarta, mieszkaniowo-usługowa w centrum Czarnego Dunajca i centrach innych miejscowości, zabudowa pensjonatowa w rejonach atrakcyjnych turystycznie).

Nie przewiduje się wyznaczania oddzielnych zespołów zabudowy letniskowej (budynki rekreacji indywidualnej, drugie domy); mogą być one lokalizowane na działkach położonych w obrębie wyznaczonych obszarów mieszkaniowych. Bez istotnych ograniczeń powinny być dopuszczone także funkcje związane z obsługą ruchu turystycznego.

Uznaje się za dopuszczalne lokowanie usług komercyjnych służących potrzebom miejscowym i drobnej wytwórczości (rzemiosło produkcyjne) pod warunkiem wykluczenia negatywnego oddziaływania na otoczenie (zanieczyszczenie powietrza, hałas, wibracje, zapachy, ścieki). Funkcje takie powinny być grupowane i izolowane od zwartej zabudowy mieszkaniowej.

Ze względu na specyfikę gospodarczą gminy możliwa jest lokalizacja siedlisk rolniczych bez ograniczeń. Wskazane jednak jest lokowanie ich w zespołach, oddzielnie od zespołów zabudowy o funkcjach wyłącznie mieszkalnych.

Przyjęte zasady kształtowania struktury osadniczej nie zmieniają istotnie dotychczasowych kierunków rozwoju osadniczego w obrębie poszczególnych miejscowości gminy. W ogólnym zarysie opierają się na rozwiązaniach obowiązującego od roku 1994 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy, przy czym w aktualizowanej wersji studium uwzględniono niektóre z uwarunkowań wynikających z przeprowadzonej w latach 2001-2003 procedury planistycznej nowego planu miejscowego, w tym m.in. z analizy i rozpatrzenia wniosków, protestów i zarzutów do planu;

uwzględniono także wnioski z materiałów merytorycznych sporządzonych w trakcie opracowania planu (w tym m.in. prognozę oddziaływania na środowisko, obliczenia hydrologiczne).

W wyniku wprowadzonych w aktualnej zmianie studium korekt, doprowadzono do bardziej zwartej struktury zabudowy, z wyłączeniem wielu partii terenów wskazanych uprzednio, a potencjalnie prowadzących do niekorzystnych tendencji rozpraszania zabudowy. W szczególności znacznie ograniczono możliwość rozwoju pasmowych układów zabudowy wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

Wielkości wyznaczonych w poszczególnych miejscowościach terenów inwestycyjnych powinny zaspokoić perspektywiczne potrzeby inwestycyjne, nawet przy uwzględnieniu dodatkowych (nie wynikających z opracowanej prognozy demograficznej i prognozy gospodarstw domowych) migracji lub realizacji tzw. „drugich domów” przez inwestorów zewnętrznych. Występowanie pewnych „nadwyżek” terenów budowlanych wynika z faktu, że potrzeby mieszkaniowe są realizowane bezpośrednio przez mieszkańców gminy, praktycznie bez udziału gminy jako podmiotu prowadzącego gospodarkę gruntami. Z tego względu niezbędne są rezerwy terenowe, w których procesy inwestycyjne mogą być realizowane stosownie do indywidualnych potrzeb, ze zróżnicowanym natężeniem.

Istotnym zadaniem w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy powinno być ograniczanie tendencji rozpraszania zabudowy, a zwłaszcza jej rozprzestrzeniania w strukturach pasmowych prowadzących do zabudowy otwartych terenów pomiędzy poszczególnymi miejscowościami oraz wykluczenie praktyki przeznaczania na cele budowlane terenów dowolnie wskazywanych przez inwestorów, często położonych w oddaleniu od istniejącej zabudowy lub w terenach o silnej ekspozycji krajobrazowej.

Obszary osadnicze o ograniczonych możliwościach rozwoju

Obszary obejmują:

- niewielkie zespoły zabudowy położone poza zwartą strukturą zabudowy istniejących wsi.

Kierunki zagospodarowania:

Obszary te nie powinny stanowić załączków większych zespołów osadniczych. Ich dalszy rozwój inwestycyjny, z uwagi na położenie, warunki komunikacji i możliwości uzbrojenia, nie jest pożądany. Realizacja inwestycji komunalnych w zakresie komunikacji i infrastruktury wymaga relatywnie większych nakładów; przewiduje się że obszary tej kategorii mogą pozostawać poza zasięgiem zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej, w związku z czym w zakresie gospodarki ściekowej stosowane będą rozwiązania indywidualne (wywóz ścieków do istniejących oczyszczalni).

Obszary aktywizacji gospodarczej (usługi komercyjne, przemysł)

Obszary obejmują:

- tereny istniejących obiektów drobnego przemysłu, rzemiosła produkcyjnego, drobnej wytwórczości,
- nowe tereny wskazane dla rozwoju w/w funkcji.

Kierunki zagospodarowania:

Obszary przeznaczone dla funkcjonowania istniejących obiektów oraz lokalizacji nowych, z zakresu usług komercyjnych i drobnych zakładów wytwórczych. Dopuszczalne są obiekty mogące znacząco oddziaływać na środowisko: małe zakłady wytwórcze jak garbarnie, mleczarnie, stolarnie, masarnie, stacje paliw, stacje obsługi, remontowe sprzętu rolniczego lub środków transportu itp. Wskazany zostaje obszar umożliwiający przeniesienie lokalizacji wytwórni mas bitumicznych z rejonu centrum Czarnego Dunajca na otwarte tereny położone pomiędzy miejscowościami Wróblówka i Pieniążkowice.

Zakłada się, że nie będzie dopuszczalne lokowanie nowych obiektów o profilu niedostosowanym do lokalnej specyfiki gospodarczej, ani szczególnie szkodliwych dla środowiska lub o skali znacznie przewyższającej lokalne potrzeby. Istniejący, bądź nowo lokowany obiekt gospodarczy nie może oddziaływać na otoczenie w sposób przekraczający dopuszczalne normy jakości środowiska (zanieczyszczenie powietrza, hałas, zapachy, ścieki). Obiekty mogące znacząco oddziaływać na

środowisko nie mogą być sytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, obiektów i urządzeń rekreacyjnych oraz usług publicznych - dopuszczalne jest lokowanie ich wyłącznie w wydzielonych strefach.

Obszary aktywizacji usług turystyki, wypoczynku i sportu

Obszary obejmują:

- tereny wskazane dla lokalizacji obiektów bazy turystycznej (schroniska, hotele, ośrodki wypoczynkowe, kempingi, pola namiotowe itp.), obiektów i urządzeń rekreacji i sportu oraz towarzyszącej zieleni urządzonej.

Kierunki zagospodarowania:

Obszary stanowią potencjalną ofertę terenową dla rozwoju specjalistycznej bazy obsługowej ruchu turystycznego, z wykluczeniem lokalizacji obiektów o charakterze indywidualnego budownictwa letniskowego (budynków rekreacji indywidualnej lub „drugich domów”) a także obiektów mogących pełnić funkcje inne niż turystyczne i rekreacyjne.

Wyznaczenie obszarów turystyki w sąsiedztwie kompleksów torfowisk ma na celu wskazanie możliwości zagospodarowania tych terenów w sposób właściwie wykorzystujący ich walory i stanowiący alternatywę dla prowadzonej eksploatacji torfów. Zagospodarowanie tych obszarów winno uwzględniać wszelkie wymogi ochrony środowiska, ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych, w szczególności zapewnić możliwości przemieszczania zwierzyny dziko występującej oraz ochronę zespołów torfowiskowych przed nadmierną penetracją turystów. Wszelkie działania związane z zagospodarowaniem turystycznym powinny uwzględniać zachowanie a przynajmniej nie pogorszenie istniejących wartości torfowisk i nie powinny prowadzić do naruszenia występujących w tym rejonie tokowisk cietrzewi.

2.2.2. *Obszary otwarte związane z gospodarką rolną i leśną oraz tereny o znaczeniu ekologicznym*

Obszary gospodarki rolnej

Obszary obejmują:

- kompleksy gruntów rolnych stanowiących rolniczą przestrzeń produkcyjną, wyłączone z zabudowy, przeznaczone dla gospodarki rolnej z dopuszczalną jej intensyfikacją.

Kierunki zagospodarowania:

- intensywna gospodarka rolna z ograniczeniem chemizacji,
- hodowla zwierząt (wyłącznie chów ściółowy),
- ochrona przed wyłączeniem gruntów rolnych z produkcji,
- ochrona wartości widokowych (punkty i ciągi),
- przystosowanie dla potrzeb turystyki i rekreacji (wyznaczenie szlaków w oparciu o układ dróg polnych), w tym możliwość zmiany użytkowania w kierunku terenów urządzonej rekreacji czynnej (potrzeby agroturystyki).

Rolnicze wykorzystanie gruntów zapewnia utrzymanie istniejących wysokich wartości krajobrazu wizualnego. Przyjmuje się jako dopuszczalne przystosowanie gruntów rolnych dla potrzeb rekreacji związanej z możliwym rozwojem agroturystyki (tereny jazdy konnej, gier terenowych itp.), przy uwzględnieniu wymogów ochrony gruntów określonych w przepisach szczególnych.

Z wyjątkiem obszarów podlegających ochronie dopuszcza się aktywizację funkcji turystycznych w formach:

- urządzeń terenowych sportu niewyczynowego i wypoczynku: trasy (szlaki) turystyczne piesze, rowerowe, konne, wraz z obiektami towarzyszącymi (schrony i zadaszenia przeciwdeszczowe,

tablice informacyjne, sanitariaty) – oparte głównie o istniejącą sieć dróg dojazdowych (polnych) bez obiektów kubaturowych bazy noclegowej; także zieleń urządzona wypoczynkowa,

- agroturystyki – także w istniejących obiektach (głównie zagrodach) położonych poza terenami inwestycyjnymi, gdzie dopuszcza się działania adaptacyjne w tym kierunku.

W obszarach rolnych posiadających predyspozycje dla rekreacji i sportów zimowych (odrębnie wskazanych na rysunku studium) przewiduje się możliwość realizacji wyciągów i tras narciarskich, przy zachowaniu użytkowania letniego w formie użytków zielonych. Ze względów ochrony krajobrazu wskazane jest ograniczenie wznoszenia towarzyszących obiektów kubaturowych (wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną) jedynie do dolnych partii terenów (u podstawy stoków wyposażonych w wyciągi narciarskie), najlepiej w obrębie przyległych obszarów zabudowy lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Lokalizacja tras narciarskich, szlaków turystycznych, rowerowych lub konnych oraz obiektów rekreacyjnych powinna być poprzedzona rozpoznaniem, czy nie spowoduje fragmentaryzacji tokowisk oraz terenów łęgowych ptaków. Szlaki te nie powinny tworzyć zbyt gęstej sieci.

Obszary gospodarki leśnej - lasy i tereny rolne predysponowane do zalesień

Obszary obejmują:

- istniejące lasy,
- grunty rolniczo nieprzydatne, oraz grunty rolne na terenach źródłiskowych, osuwiskowych, znacznych zagrożeń związanych w innymi procesami denudacyjnymi, zwłaszcza na spadkach powyżej 20%,
- wieloletnie odłogi na gruntach rolnych, nie rokujące wznowienia użytkowania rolniczego, przeważnie z zapoczątkowaną sukcesją zbiorowisk leśnych.

Kierunki zagospodarowania:

- gospodarka leśna wg planów urządzenia lasów,
- opracowanie i wdrożenie planów urządzenia lasów niepaństwowych z uwzględnieniem zasad gospodarki leśnej obowiązującej w lasach ochronnych i parkach krajobrazowych,
- zalesianie wg programów indywidualnych lub wg programu dla uprzednio wykupionych gruntów,
- pozostawienie dla sukcesji naturalnej,
- gospodarka rolna o charakterze wypasowym na polanach i enklawach przyleśnych,
- przystosowanie tras i miejsc wypoczynku dla potrzeb turystyki i rekreacji na pozostałym obszarze.

Poza terenami istniejących lasów wyznaczono obszary, które ze względu na cechy naturalne (ukształtowanie terenu, zjawiska geodynamiczne) bądź praktyczny zanik wykorzystania rolniczego (z powodu nieopłacalności) kwalifikują się do zalesienia. Z obszarów tych wyłączono jednak tereny, które powinny być utrzymywane jako zieleń niska (grunty orne, użytki zielone, pastwiska) ze względu na zachowanie wartości ciągów i punktów widokowych oraz płaszczyzn ekspozycji, a także tereny o ukształtowaniu dogodnym dla rekreacji zimowej.

Program zalesiania nieużytków rolnych powinien być ograniczony w rejonach terenów żerowiskowych ptaków drapieżnych oraz terenów tokowiskowych cietrzewi, gdzie należy przeciwdziałać zarastaniu łąk i pastwisk.

Prowadzenie gospodarki wypasowej nie powinno kolidować z istniejącymi obszarami łęgowisk ptaków chronionych (cietrzewia), jak również z nowozakładanymi uprawami leśnymi.

Obszary torfowisk i potorfii

Obszary obejmują:

- istniejące zespoły torfowisk wysokich (w granicach torfowisk istniejących, oznaczonych w ewidencji gruntów jako nieużytki),
- obszary potorfowiskowe, zalesione lub w użytkowaniu rolniczym, położone w obrębie udokumentowanej granicy występowania w podłożu śladów torfu,

Zespoły istniejących torfowisk wysokich wraz z przyległymi kompleksami leśnymi i łąkowymi stanowią najcenniejszy składnik zasobów przyrodniczo-krajobrazowych kotliny orawsko-nowotarskiej. Z tego względu przewidziane są do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu, z wykluczeniem wprowadzania w obrębie tych obszarów jakiegokolwiek zainwestowania; dopuszczalną ewentualnie formą zagospodarowania mogą być jedynie urządzone ścieżki dydaktyczne zapewniające dostęp zorganizowanych grup turystów.

Zapewnienie warunków ochrony torfowisk jest realizowane w studium przez wskazanie kierunków zagospodarowania przestrzennego wykluczających możliwość działań inwestycyjnych i zmiany sposobu użytkowania terenów. Nie wskazuje się natomiast dyspozycji co do wprowadzania konkretnych form ochrony prawnej torfowisk. Ewentualne tworzenie form ochrony prawnej nie może być podejmowane bez akceptacji ze strony gminy, jej mieszkańców i właścicieli tych terenów (w tym wspólnot urbarialnych) oraz bez uwzględnienia zabezpieczenia ich interesów, określenia form rekompensat za ograniczenia w sposobie użytkowania i zagospodarowania terenów, w tym możliwości pozyskiwania torfu jako kopaliny.

O ile formy ochrony prawnej nie będą wprowadzone przez właściwe służby ochrony przyrody na szczeblu województwa, organy gminy nie będą miały możliwości wprowadzenia zakazu eksploatacji torfu, prowadzonej zgodnie z wymogami prawa, tj. po uzyskaniu stosownych zezwoleń i koncesji stosownie do przepisów ustawy Prawo geologiczne i górnicze. Na takich zasadach w niniejszym studium uznaje się za dopuszczalną ograniczoną obszarowo eksploatację w rejonie istniejącego obszaru i terenu górniczego na torfowisku Puścizna Wielka (na obszarze o powierzchni ok. 45 ha), przy czym zasięg tej eksploatacji uznaje się za nieprzekraczalny.

Dopuszczenie możliwości w/w eksploatacji wynika z dotychczas obowiązującego planu miejscowego, jak również jest odzwierciedleniem ustaleń przyjętych w toku procedury planistycznej związanej ze sporządzaniem nowego planu miejscowego. W trakcie rozpatrywania zarzutów wniesionych przez Wspólnotę Urbarialną w Piekelniku, rozstrzygnięciem Zarządu Gminy, potwierdzonym późniejszą uchwałą Rady Gminy w Czarnym Dunajcu, uwzględniono zarzuty w części dotyczącej możliwości pozyskiwania torfu na w/w obszarze. Rozstrzygnięcie powyższe ogranicza zakres dopuszczalnej eksploatacji w stosunku do dotychczasowego planu zagospodarowania przestrzennego, który wskazywał dwa rejony eksploatacji powierzchniowej: na Puściznie Wielkiej (ok. 100 ha) oraz na torfowisku Baligówka (ok. 50 ha).

Za wykluczone uznaje się natomiast indywidualne pozyskiwanie torfu prowadzone doraźnie przez właścicieli.

Obszary wód płynących oraz dolin rzek i potoków wraz z zielenią łągową

Obszary obejmują:

- doliny rzeki Czarny Dunajec i większych potoków (Cichy, Bystry, Rogoźnik),
- obszary obudowy biologicznej wód płynących, na ogół nie zagospodarowane rolniczo, zieleni łągowa, zadrzewienia, zakrzaczenia.

Kierunki zagospodarowania:

Dominujące funkcje obszarów to gospodarka wodna i ochrona przeciwpowodziowa. Możliwe zagospodarowanie rekreacyjne (w odniesieniu do rzeki Czarny Dunajec - kąpieliskowe po osiągnięciu I klasy czystości).

Przy korzystnym ukształtowaniu koryt (znaczne zagłębienie, stabilność przebiegu) pożądane jest utrzymanie stanu naturalnego z uzupełnieniem obudowy biologicznej. Możliwe wykorzystanie rekreacyjne w miejscach szczególnie dogodnych ukształtowanych naturalnie lub sztucznie (małe stopnie, baseny przepływowe, ukształtowanie brzegów i roślinności).

Wskazane jest podjęcie działań zmierzających do ochrony istniejących i wyeksponowania potencjalnych walorów estetycznych wód płynących. W szczególności dotyczy to walorów estetycznych koryta i bezpośredniego otoczenia (terasy zalewowej) Czarnego Dunajca. Tereny rekreacyjne powinny być lokalizowane punktowo, z zapewnieniem ochrony cennego fragmentu koryta po wschodniej stronie wsi Czarny Dunajec i z ograniczeniem nadmiernej penetracji turystów.

Należy dążyć do odsuwania zabudowy z koryt rzecznych, w tym z koryta Czarnego Dunajca poza terasę zalewową, co pozwoli zachować walory przyrodnicze rzek i potoków, w tym roślinność nadrzeczną jak i warunki do istnienia korytarza ekologicznego dla migracji zwierząt, ponadto przyczyni się do ograniczania ewentualnych szkód powodziowych.

2.2.3. Tereny, strefy, obiekty o szczególnych predyspozycjach i warunkach zagospodarowania

W obrębie omówionych powyżej obszarów funkcjonalnych, w studium wskazano tereny (strefy, obiekty) o szczególnych warunkach zagospodarowania, w obrębie których ogólne zasady określone dla w/w obszarów funkcjonalnych winny podlegać stosownym modyfikacjom. Poniżej zamieszczono charakterystykę ważniejszych z nich, z pominięciem tych uwarunkowań, które wynikają wprost z obowiązujących powszechnie przepisów prawa i winny być stosowane niezależnie od określanych w studium kierunków rozwoju przestrzennego.

Tereny przywodne potoków i niewielkich cieków wodnych (otulina biologiczna wód płynących)

Poza wcześniej omówionymi obszarami dolin rzek i potoków – wskazuje się tereny związane z mniejszymi ciekami, położone na ogół w obrębie kompleksów obszarów rolnych, wzdłuż których powinny być kształtowane pasma otuliny biologicznej, tj. zespoły zadrzewień, zakrzewień lub trwałych użytków zielonych, położonych w bezpośrednim sąsiedztwie potoków.

Należy dążyć do naturalizacji drobnych cieków wodnych, przywracając im zdolność kumulowania wody i rozwoju roślinności nadrzecznej oraz do ochrony młak i wysięków wodnych, ograniczając odwadnianie obszaru Kotliny Orawsko-Nowotarskiej.

Strefy ochrony walorów widokowych

Strefa obejmuje:

- obszary, punkty i ciągi o szczególnie wysokich walorach krajobrazowych (widoki panoramiczne), na nie zalesionych grzbiecach Pogórza Gubałowskiego i Działów Orawskich.

Kierunki zagospodarowania:

- utrzymanie jako tereny otwarte poprzez zachowanie istniejących sposobów zagospodarowania (grunty rolne, tereny wypasowe, inne użytki zielone z ograniczeniem dolesień),
- wyłączenie z zabudowy płaszczyzn ekspozycji widokowej.

Utrzymanie wartości widokowych (przyrodniczo-krajobrazowych) tych terenów wymaga zachowania istniejącego sposobu zagospodarowania (teren otwarty o pokryciu z przewagą zieleni niskiej) oraz niedopuszczenia do zabudowy ciągów i punktów widokowych i płaszczyzn ekspozycji.

Zalecane ograniczenia w rozwoju pasmowej struktury zabudowy wzdłuż dróg

Strefa obejmuje rejony, które powinny pozostawać w dotychczasowym użytkowaniu, z ograniczeniem rozwoju układu osadniczego, tworzącego zwarte pasmowe struktury zabudowy.

Celem wyznaczenia stref jest:

- zachowanie odrębności i czytelnego charakteru struktury przestrzennej poszczególnych miejscowości gminy,
- ochrona walorów widokowych dróg biegnących w terenach o silnej ekspozycji krajobrazowej,
- ochrona wyodrębnionych pasmowych powiązań przyrodniczych w obszarze gminy w celu zapewnienia niezbędnych powiązań ekologicznych, w tym możliwości migracji gatunków zwierząt pomiędzy ich naturalnymi siedliskami.

Tereny rolne dogodne dla rekreacyjnego narciarstwa zjazdowego

Wskazuje się tereny rolne, które z uwagi na ukształtowanie i dostępność komunikacyjną posiadają naturalne predyspozycje dla rozwoju narciarstwa rekreacyjnego.

W obszarach tych można przewidywać wyposażenie w urządzenia rekreacji zimowej (wyciągi i trasy narciarskie). Ze względów ochrony krajobrazu wskazane jest ograniczenie możliwości wznoszenia towarzyszących obiektów kubaturowych wraz z odpowiednią infrastrukturą techniczną jedynie do dolnych partii terenów (u podstawy stoków wyposażonych w wyciągi narciarskie), najlepiej w bliskości istniejących zespołów zabudowy.

Tereny zalewowe Q 1%

W oparciu o opracowanie „Obliczenia rzędnych wód prawdopodobnych na odcinku rzeki Czarny Dunajec na obszarze gminy Czarny Dunajec” (IMGW, 2001) dokonano uściśleń w określeniu zasięgu występowania terenów zalewowych dla rzeki Czarny Dunajec. W stosunku do wcześniejszego rozpoznania obliczenia wykazały znaczne ograniczenie zasięgu możliwych zalewów. Opracowanie IMGW daje dobrą orientację o faktycznych zagrożeniach powodziowych, jednak w związku z wejściem w życie nowej ustawy Prawo wodne powinno być docelowo zastąpione dokumentami sporządzonymi przez organy właściwe w sprawach ochrony przeciwpowodziowej.

Obszary objęte zagrożeniem powodziowym obejmują terasę zalewową Czarnego Dunajca i niektóre niżej położone fragmenty terasy nadzalewowej. Górski charakter zlewni rzeki jest przyczyną dużej częstotliwości i gwałtowności wezbrań.

Tereny te powinny być zagospodarowane zgodnie z zasadami określonymi dla obszarów wód płynących oraz dolin rzek i potoków. Należy dążyć do eliminowania zabudowy z koryt rzecznych poza tereny zalewowe.

Proponowane obszary powierzchniowej eksploatacji kopalni

Obszar gminy zawiera znaczną ilość złóż surowców pospolitych, w tym kruszywo naturalne, kamienie drogowe, ropy. Eksploatacja surowców powinna być ograniczona jedynie do tych terenów, których naruszenie nie spowoduje odwodnienia torfowisk na terenie gminy. Dlatego też nie przewiduje się możliwości eksploatacji złoża „Czarny Dunajec” oraz ogranicza się możliwość eksploatacji złoża „Czarny Dunajec zbiornik” wyłącznie do wschodniej jego części.

W studium określono rejony przewidywanej eksploatacji kopalni. Rekultywacja tych terenów może być prowadzona głównie w kierunku tworzenia zbiorników wodnych o funkcji rekreacyjnej bądź hodowli ryb, ewentualnie w kierunku leśnym.

2.3. Ochrona dóbr kultury

Działania w zakresie ochrony dóbr kultury powinny dotyczyć:

- objęcia stałą ochroną wszystkich zespołów zabytkowych oraz pojedynczych obiektów, które z racji posiadanej wartości historycznej i artystycznej powinny być zachowane dla przyszłych pokoleń. Dotyczy to przede wszystkim obiektów wpisanych do rejestru zabytków, a także ujętych w ewidencji zabytków;
- właściwego wykorzystania obiektów zabytkowych w dostosowaniu do aktualnych potrzeb, lecz w sposób nie kolidujący z ich charakterem i nie zagrażający substancji zabytkowej;
- utrzymania określonych warunków przyrodniczych, widokowych, funkcjonalnych, głównie w zakresie ochrony naturalnego otoczenia zabytku lub zespołu (przedpola widokowego, zieleni towarzyszącej);
- regulacji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnień kształtowania formy architektonicznej nowych obiektów w nawiązaniu do tradycyjnej zabudowy regionu.

Problemy ochrony konserwatorskiej w szczególności sposób koncentrują się w miejscowości Chochołów, predysponowanej do objęcia ochroną w formie rezerwatu kulturowego. Obecnie funkcjonuje w Chochołowie strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmująca unikatowy zespół ruralistyczny wpisany w całości do rejestru zabytków wraz z licznymi obiektami budownictwa drewnianego oraz zespół kościelny jako dominantę krajobrazową.

Wysokie walory krajobrazu kulturowego Czarnego Dunajca walory tradycyjnej zabudowy wsi Ciche, Czerwiene, Koniówka, Odrowąż, Piekielnik, Podszkle, Ratułów i Stare Bystre zobowiązują do szczególnego uwzględniania wymogów ochrony konserwatorskiej w odniesieniu zarówno do zabytkowej substancji budowlanej jak i do zachowanej struktury przestrzennej zabudowy i krajobrazu tych miejscowości.

3. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacji

3.1. Zaopatrzenie w wodę

Istniejące ujęcia wody i sieć wodociągowa zaspokajają obecne zapotrzebowanie w wodę stałych mieszkańców gminy Czarny Dunajec. Nie ma zatem aktualnie przesłanek do planowania nowych inwestycji wodociagowych. Należy sobie jednak zdawać sprawę z możliwości stopniowego narastania deficytu wody oraz pogarszania jej jakości. Ewentualne koncepcje kompleksowego rozwiązania gospodarki wodnej w oparciu o komunalne systemy wodociągowe muszą być poprzedzone dokładnym rozpoznaniem zasobów wód, jak również aspektów ekonomicznych przedsięwzięcia.

W najbliższej perspektywie działania w zakresie zaopatrzenia w wodę powinny obejmować ustanowienie i właściwe zagospodarowanie stref ochronnych źródeł i ujęć wody dla tych ujęć, których stan prawny nie jest uporządkowany.

3.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Poprawa sytuacji w zakresie jakości wód powierzchniowych i podziemnych wymaga wyposażenia w kanalizację sanitarną wszystkich zespołów zabudowy wyposażonych w wodociągi.

W kanalizację opadową z urządzeniami podczyszczającymi powinny zostać wyposażone drogi i parkingi o zwiększonym natężeniu ruchu pojazdów.

W celu odprowadzenia i oczyszczenia ścieków sanitarnych przewiduje się utworzenie na terenie gminy ośmiu nowych układów sieci kanalizacji sanitarnej zakończonych oczyszczalnią.

W sumie będzie dziewięć systemów z istniejącym systemem z oczyszczalnią w Czarnym Dunajcu.

Wszystkie systemy kanalizacyjne gminy przewidziano w układzie grawitacyjnym.

System oczyszczalni Czarny Dunajec

Do systemu oczyszczalni Czarny Dunajec zostaną włączone sieci kanalizacyjne z miejscowości:

- Czarny Dunajec,
- Podczerwone,
- Koniówka,
- Chochołów,

oraz dwie miejscowości spoza gminy:

- Witów,
- Dzianisz.

Wymagana perspektywiczna wydajność oczyszczalni to: $Q_{\text{sr d}} = 1570 \text{ m}^3/\text{d}$

Obecnie budowana oczyszczalnia została zaprojektowana na wydajność $Q_{\text{sr d}} = 850 \text{ m}^3/\text{d}$ i w celu przyjęcia zwiększonej ilości ścieków powinna zostać w przyszłości rozbudowana do wielkości gwarantującej przyjęcie prognozowanej ilości ścieków.

Planowany odcinek kanalizacji sanitarnej w Chochołowie, $\phi 0,40; 0,30 \text{ m}$, długość ok. 5,2 km.

Zrzut oczyszczonych ścieków do rzeki Czarny Dunajec.

System oczyszczalni Piekienik

Oczyszczalnia będzie przyjmować ścieki z sieci grawitacyjnej kanalizacji Piekienika oraz ścieki dowożone z miejscowości:

- Podszkle,
- przysiółek Studzianki Podszkłańskie,
- nowoprojektowane tereny rekreacyjne.

Wymagana wydajność oczyszczalni to: $Q_{\text{sr}} d = 679 \text{ m}^3/d$

Sieć kanalizacji sanitarnej w Piekieniku: $\phi 0,40; 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 6,9 km

Zrzut oczyszczonych ścieków do potoku Piekienik w dorzeczu Orawy.

System oczyszczalni Odrowąż

Wymagana wydajność oczyszczalni to: $Q_{\text{sr}} d = 314 \text{ m}^3/d$

Sieć kanalizacji sanitarnej w Odrowążu: $\phi 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 5,5 km

Do oczyszczalni Odrowąż przewiduje się dowóz ścieków z miejscowości Załuczne.

Zrzut oczyszczonych ścieków do potoku bez nazwy w dorzeczu Czarnego Dunajca.

System oczyszczalni Pieniążkowice

Oczyszczalnia ścieków dla Pieniążkowic powinna mieć wydajność minimum $Q_{\text{sr}} d = 168 \text{ m}^3/d$.

Sieć kanalizacji sanitarnej w Pieniążkowicach: $\phi 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 3,9 km.

Zrzut oczyszczonych ścieków do potoku Chorów.

System oczyszczalni Dział

Oczyszczalnia ścieków dla Działu powinna mieć wydajność minimum $Q_{\text{sr}} d = 96 \text{ m}^3/d$.

Sieć kanalizacji sanitarnej w Dziale: $\phi 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 2,5 km.

Zrzut oczyszczonych ścieków pośrednio do potoku Piekienik w dorzeczu Czarnego Dunajca.

System oczyszczalni Wróblówka

Oczyszczalnia ścieków dla Wróblówki powinna mieć wydajność minimum $Q_{\text{sr}} d = 111 \text{ m}^3/d$.

Sieć kanalizacji sanitarnej w Wróblówce: $\phi 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 2,8 km.

Zrzut oczyszczonych ścieków do rzeki Czarny Dunajec.

System oczyszczalni Stare Bystre Dolne

Oczyszczalnia ścieków Stare Bystre Dolne powinna mieć wydajność minimum $Q_{\text{sr}} d = 297 \text{ m}^3/d$.

Sieć kanalizacji sanitarnej w Starem Bystrem: $\phi 0,40; 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 8,2 km.

Zrzut oczyszczonych ścieków do potoku Wielki Rogoźnik.

System oczyszczalni Stare Bystre (Miętustwo)

Oczyszczalnia ścieków Stare Bystre Miętustwo powinna mieć wydajność minimum $Q_{\text{sr}} d = 996 \text{ m}^3/d$.

Sieć kanalizacji sanitarnej w Cichem: $\phi 0,40; 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 13,1 km,

Sieć kanalizacji sanitarnej w Ratułowie: $\phi 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 6,2 km.

Zrzut oczyszczonych ścieków do potoku Ciche.

System oczyszczalni Czerwienne

Oczyszczalnia ścieków Czerwienne powinna mieć wydajność minimum $Q_{\text{sr}} d = 293 \text{ m}^3/d$.

Sieć kanalizacji sanitarnej w Czerwienem: $\phi 0,40; 0,30; 0,25 \text{ m}$, długość ok. 10,9 km.

Zrzut oczyszczonych ścieków do potoku Czerwony Potok.

3.3. Gazownictwo

Docelowo przewiduje się objęcie sieciami gazowymi całości gminy .

Warunkiem gazyfikacji gminy jest realizacja gazociągu wysokoprężnego $\phi 200 \text{ CN } 6,3 \text{ MPa}$ Ludźmierz – Czarny Dunajec – Jabłonka , stanowiącego odgałęzienie od istniejącego gazociągu

wysokoprężnego ϕ 300 CN 6,3 MPa Rabka – Zakopane oraz budowa odgałęzienia wysokoprężnego ϕ 100 CN 6,3 MPa i stacji redukcyjnej gazu I stopnia na terenie miejscowości Czarny Dunajec.

Zgodnie z opracowanym w roku 1992 Programem gazyfikacji gminy Czarny Dunajec przewiduje się, że w/w stacja o docelowej przepustowości $Q = 6000 \text{ Nm}^3/\text{h}$ stanowić będzie źródło zasilania wsi gminy Czarny Dunajec za wyjątkiem miejscowości Piekielnik i Podszkle. Szczegółowa lokalizacja w/w stacji powinna być określona w okresie przygotowania realizacji inwestycji.

Projektowana stacja redukcyjno-pomiarowa gazu w Czarnym Dunajcu, prócz zasilania wsi gminy Czarny Dunajec zasilac będzie jeszcze dwie miejscowości gminy Kościelisko (Dzianisz i Witów). Projektowany układ sieci posiadać będzie również możliwość przesyłu gazu dla części gminy Raba Wyżna.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 97, poz. 1055) – wielkość strefy kontrolowanej wynosi odpowiednio 4,0 m dla gazociągu DN100 i 6,0 m dla gazociągu DN200, przy czym linia środkowa strefy pokrywa się z osią gazociągu. W strefie kontrolowanej nie wolno wznosić budynków, urządzać składów i magazynów, sadzić drzew oraz nie powinna być podejmowana żadna działalność mogąca zagrozić trwałości gazociągu podczas jego eksploatacji. Dla potrzeb budowy gazociągu konieczna jest rezerwacja pasa o szerokości co najmniej 10 m (po 5 m na każdą stronę).

Dopuszcza się możliwość korekt trasy gazociągu w uzasadnionych technicznie przypadkach, w tym także korektę eliminującą kolizję przebiegu gazociągu z udokumentowanym złożem kruszywa naturalnego „Czarny Dunajec”.

Średnice projektowanych gazociągów zapewniają dostawę gazu dla celów komunalnych mieszkańców i usług, jak również stosowanie gazu do ogrzewania pomieszczeń.

Wsie Piekielnik i Podszkle, zasilane będą również z projektowanego gazociągu wysokoprężnego ϕ 200 CN 6,3 MPa Ludźmierz – Czarny Dunajec – Jabłonka, lecz poprzez projektowaną stację redukcyjno – pomiarową I stopnia i projektowane sieci średnioprężne na terenie gminy Jabłonka.

3.4. Elektroenergetyka

Przewidywany wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną może być pokryty w oparciu o istniejący system zaopatrzenia gminy w energię. Główne działania w zakresie elektroenergetyki dotyczyć będą poprawy jakości obsługi i zapewnienie:

- niezawodności dostawy energii elektrycznej
- właściwych parametrów jakościowych dostarczanej energii
- nieograniczoności dostaw energii

Cele te realizowane będą poprzez rozbudowę układu zasilania po stronie średniego napięcia, budowę nowych stacji transformatorowych oraz modernizację linii niskiego napięcia w poszczególnych wsiach.

Według nowych programów rozwoju sieci energetycznych nie przewiduje się realizacji urządzeń oraz sieci o charakterze ponadlokalnym.

3.5. Ciepłownictwo

Zasoby wód geotermalnych mogą stanowić podstawę organizacji scentralizowanych systemów zaopatrzenia gminy w ciepło.

W opraciu o wykonane odwierty istnieje możliwość realizowania systemu ciepłowniczego obejmującego południowe rejony gminy. Warunkiem powodzenia takich przedsięwzięć będzie wspólne działanie jednostek komercyjnych, władz samorządowych i rządowych, mające poparcie ze strony mieszkańców gminy.

Działania w zakresie ciepłownictwa powinny obejmować:

- inwestycje realizowane bądź jako zadania publiczne bądź też jako przedsięwzięcia komercyjne, polegające na realizacji magistrali przesyłowych wód geotermalnych oraz wdrażaniu powszechnego ich wykorzystania dla celów grzewczych.

3.6. Komunikacja

Główne cele polityki komunikacyjnej powinny koncentrować się na:

- zapewnieniu mieszkańcom gminy dogodnej dostępności do celów ich podróży i do ich miejsc zamieszkania w akceptowanych standardach podróżowania przy jednoczesnej minimalizacji transportochłonności układu komunikacyjnego,
- eliminacji bądź łagodzeniu uciążliwości funkcjonalnych i środowiskowych powstających w wyniku rozbudowy tego układu,
- wykorzystaniu położenia gminy w stosunku do układu dróg międzyregionalnych (krajowa nr 7) i regionalnych (krajowa nr 95, wojewódzkie nr 957 i 958) dla aktywizacji gospodarczej terenów gminy.

Realizacja celów polityki komunikacyjnej wymagać będzie podjęcia następujących działań:

- rozbudowy i modernizacji głównych elementów podstawowego układu drogowego, w tym modernizacji dróg wojewódzkich nr 957 i 958 w istniejącym przebiegu,
- zdefiniowania w okresie kierunkowym nowych przebiegów dróg nr 957 i 958: obwodnicy północnej i wschodniej Czarnego Dunajca (względnie obwodnicy w układzie po stronie zachodniej Czarnego Dunajca) oraz obwodnicy Podczerwonego, Koniówki i Chochołowa w ciągu drogi nr 958),
- podjęcia problemu odtworzenia i modernizacji linii kolejowej nr 118 Nowy Targ – Podzerwone/Sucha Hora jako ewentualności przywrócenia powiązania Polski i Słowacji w nawiązaniu do zamierzeń modernizacji linii nr 99 (Kraków) – Chabówka – Nowy Targ – Zakopane,
- lokalizacji nowych zamierzeń inwestycyjnych na terenie gminy w nawiązaniu do istniejącego i projektowanego układu dróg regionalnych,
- egzekwowania w procesie decyzyjnym utrzymania minimalnych linii zabudowy i linii zabudowy mieszkalnej przy istniejących drogach wojewódzkich i powiatowych oraz (ewentualnie) linii kolejowej w oparciu o ustalenia dotyczące w/w stref ochronnych i stref ograniczonego zagospodarowania i użytkowania terenu,
- sukcesywnej modernizacji istniejących dróg powiatowych oraz sieci powiązań lokalnych pomiędzy wsiami gminy i z obszarami gmin sąsiednich poprzez niezbędne punktowe korekty przebiegów tych dróg w planie i profilu, podwyższenie ich nośności i wprowadzenie bądź remonty nawierzchni ulepszonych (drogi nrrnr 25424, 25425, 25426, 25427, 25428, 25429, 25430, 25431, 25438, 25439 i drogi gminne Wierch Ciche – Mulce – Ratułów Górny, Ratułów Górny – Czerwienne Sabały, Odrowąż – granica gminy – Bukowina Osiedle),
- podwyższenia standardu funkcjonalnego i stanu bezpieczeństwa na wszystkich drogach wojewódzkich, powiatowych i ważniejszych gminnych poprzez sukcesywną realizację chodników dla pieszych na obszarach zabudowy oraz przebudowę miejsc szczególnie niebezpiecznych (odcinki dróg w centrach wsi),
- opracowania koncepcji sieci niezależnych od układu drogowego tras rowerowych, wykorzystujących różne możliwości prowadzenia ruchu rowerowego w obrębie linii rozgraniczających dróg i ulic, bądź niezależnych od tras drogowych,
- poprawy standardu podróżowania zbiorową komunikacją autobusową i mikrobusową w zakresie optymalizacji ilości i rozkładu kursów, jakości taboru oraz budowy zatok i wiat przystankowych.

W studium rezygnuje się ze wskazania przebiegu uprzednio wyznaczonych projektowanych tras obwodnicowych dróg wojewódzkich nr 957 i 958. Powyższe rozstrzygnięcie wynika z następujących okoliczności:

- brak organizacyjnych, finansowych i prawnych możliwości skutecznego utrzymania rezerw terenu (zadania powyższe nie zostały wpisane do rejestru zadań rządowych; możliwość ich realizacji nie wydaje się realna - nie określony jest nawet przybliżony jej termin); gmina nie jest w stanie udźwignąć skutków finansowych wprowadzenia tych zadań do własnych dokumentów planistycznych,

- w procesie sporządzania planu miejscowego gminy projektowane odcinki dróg były przedmiotem zdecydowanego sprzeciwu znacznej liczby mieszkańców gminy (kilkaset zarzutów do planu). Rozstrzygając o sposobie rozpatrzenia zarzutów Rada Gminy w drodze stosownej uchwały postanowiła o rezygnacji z rezerw terenu dla w/w inwestycji drogowych.

Pomimo okoliczności przedstawionych powyżej gmina dostrzega potrzebę docelowej realizacji dróg odciażających centra miejscowości Czarny Dunajec, Koniówka, Podczerwone, Chochółów. Wiarygodny przebieg projektowanych dróg może być określony dopiero w razie pojawienia się realnych możliwości organizacyjnych i finansowych budowy w/w dróg. Ewentualne wprowadzenie rezerw do planu miejscowego musi wiązać się z zagwarantowaniem środków na wykup terenów.

Przy ograniczonych środkach poprawę warunków funkcjonowania układu komunikacyjnego można osiągnąć poprzez etapowanie realizacji:

- w pierwszej kolejności powinien zostać wykonany odcinek łączący drogę nr 957 po pn. stronie Czarnego Dunajca przez most na rzece Czarny Dunajec z drogą 958. Odcinek ten pozwoliłby na odciążenie rynku Czarnego Dunajca we wszystkich tranzytowych relacjach ruchowych,
- nie mniej ważna od w/w odcinka jest realizacja obwodnicy Chochółowa z uwagi na wyjątkowe walory kulturowe tej miejscowości,
- w dalszej kolejności powinny być zrealizowane obwodnice Podczerwonego i Koniówki, wreszcie - Czarnego Dunajca na pozostałym odcinku drogi.

3.7. Gospodarka odpadami

Wg koncepcji gospodarki odpadami komunalnymi gmin podhalańskich, gospodarka odpadami w gminie Czarny Dunajec miałyby być oparta o wspólnie realizowane centralne składowisko odpadów w Nowym Targu. Z punktu widzenia interesów ochrony środowiska gminy (i regionu) wdrożenie planowanego systemu odbioru i unieszkodliwiania odpadów byłoby rozwiązaniem najkorzystniejszym.

Z momentem uruchomienia składowiska w Nowym Targu wiązana jest także możliwość:

- wdrożenia systemu segregacji odpadów i obniżenia opłat wywozowych właścicielom posesji prowadzącym segregację;
- zamknięcia i rekultywacji istniejącego składowiska przejściowego zlokalizowanego na starym, nie zrekultywowanym wysypisku.